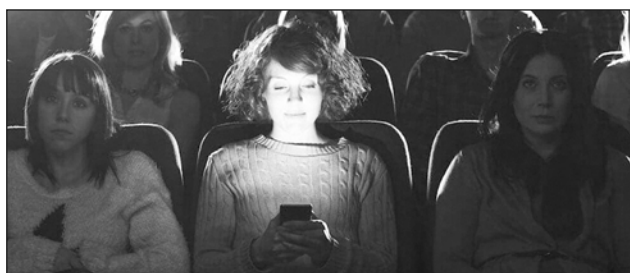

**HORIA CORCHEȘ –
O ROCHIȚĂ
GALBENĂ, CA O
LĂMÂIE BINE
COAPTĂ**

În avanpremieră, un fragment din acest volum, care va apărea în curând în colecția „Ego. Proză” a Editurii Polirom.

PAGINA 12

**SALA DE TEATRU NU E SUFRAGERIE
ȘI NICI CINEMATOGRAF**

PAGINA 7

**SERIILE DE CĂRȚI PENTRU COPII:
CUM SĂ-I ÎNCURAJEZI PE CEI MICI
SĂ CITEASCĂ FĂRĂ SĂ-ȘI DEA
SEAMA CĂ ASTA FAC**

PAGINILE 2-3

PRIMUL MAGAZIN CULTURAL DIN ROMÂNIA // APARE SÂMBĂTA // WWW.SUPLIMENTULDECULTURA.RO

Suplimentul DE CULTURĂ

ANUL XVIII ▶ NR. 760 ▶ 29 IANUARIE – 4 FEBRUARIE 2022 ▶ REALIZAT DE EDITURA POLIROM ȘI ZIARUL DE IAȘI

**INTERVIU CU SCRITORUL
ANDREI DÓSA**

„LITERATURA PROVOACĂ LIMPEZIRI ȘI CATHARSIS”

PAGINILE 8-9

© Veronica Ștefănet

Seriile de cărți pentru copii – cum să-i încurajezi pe cei mici să citească fără să-și dea seama că asta fac

Literatura pentru copii este un domeniu care începe să consume din ce în ce mai multe resurse. Cauzele sunt multiple, așa enumera aici doar câteva: copiii citesc din ce în ce mai puțin, pentru că au (și) alte mijloace la îndemână pentru a-și petrece timpul liber sau pentru a

se educa; curiozitatea le este satisfăcută și prin alte metode, alternativele fiind deseori mult mai la îndemână decât o carte; în multe cazuri, părinții copiilor de astăzi n-au fost și nici nu sunt cititori pasionați (mă refer la societatea românească).

NONA RAPOTAN

Se mai pot adăuga o cultură generală precară, o piață de carte care ne situează în coada clasamentului european și lipsa unor mecanisme eficiente de încurajare a cititorilor tineri sau în formare să cumpere cărți.

TRADUCERILE CONTRIBUIE LA CONSERVAREA LIMBII MATERNE

Dincolo de toate acestea, dacă ne uităm pe site-urile dedicate vânzării de cărți sau în librării, literatura pentru copii are foarte multe titluri. Traducerile din limbi străine predomină, asta și pentru că

literaturile străine (marea lor majoritate) au o tradiție mai veche ca a noastră și-și cultivă cititorii încă de la cele mai mici vârste, neexistând fracturi în programele editoriale sau proiectele culturale care includ și aparițiile editoriale.

Dincolo de discuția carte în format clasic vs. carte în format electronic (pe care nu vreau să o deschid aici, din varii motive), rămânem concentrați pe ideea de ofertă de carte pentru copii. Sunt din ce în ce mai mulți părinți care își încurajează copiii să citească direct în alte limbi decât româna, în ideea

de a-i crește într-un mediu multilingv, engleza fiind în multe cazuri învățată din primii ani de viață.

Literatura universală tradusă sau literatura română sunt aproape excluse de către părinți sau adulți ca opțiuni viabile, uitând un lucru foarte important: traducerile contribuie la conservarea limbii materne – în cazul nostru, limba română – și ne ajută să o vorbim corect.

UN PROIECT EDITORIAL FOARTE BINE ARTICULAT

Pe de altă parte, literatura română pentru copii are marele merit că este *neoasă*, cu alte cuvinte eroii gândesc și se poartă la fel cu orice alt copil din România. Așa se explică inițiativa unor edituri din România de a scoate serii de autor, comenzi speciale care s-au alcătuit pe modelul celor din marea literatură universală, dar ale căror eroi sunt copii români, care trec prin diverse întâmplări, se luptă cu diverse tentații și înving răul cu ajutorul unor trucuri, vorba reclamei, „autentic românesc”.

Marile edituri românești au adăugat în timp colecții dedicate juniorilor sau au creat divizii speciale pentru cei mici. Editura Polirom are colecția Junior, un

proiect editorial foarte bine articulat în jurul ideii de diversitate culturală, fără a face nici o clipă rabat de la calitate. Toate cărțile apărute sub sigla Polirom Junior sunt cărți pe care le-aș recomanda oricărui cititor, fie el de vârste mici, fie părintele unui copil aflat în căutare de lecturi bune.

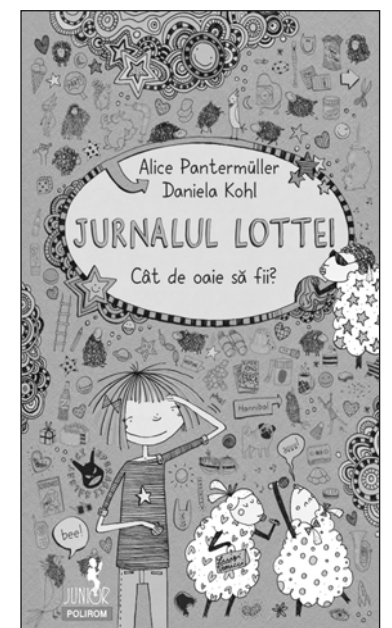
Dincolo de latura educativă evidentă, toate titlurile care formează colecția mai au ceva: nu vulgarizează și nu duc în derizoriu subiecte serioase, precum opoziția dintre bine și rău sau cum îi ajutăm pe cei mici să învețe să se ferească de tentații (am dat două exemple ad-hoc). Găsim în această colecție scriitori străini consacrați, recunoscuți ca autori (și) de literatură pentru copii, dar și scriitori români, cărțile acestora din urmă având succes la public, unele dintre ele au mai multe tiraje la activ, altele au ediții revizuite etc.

PASIUNILE SE NASC DIN CĂUTĂRI REPETATE

Printre cele mai căutate de cititorii din grupa 6 ani+ sunt romanele grafice sau benzile desenate, cărțile ilustrate fiind și ele nelipsite din listele de preferințe. Este de înțeles opțiunea celor mici,

având în vedere că la vârsta aceasta inteligențele multiple trebuie identificate, stimulate și exersate cât mai mult posibil, prin diverse metode și activități special proiectate de educatori/formatori. Curiozitatea copiilor este binecunoscută și ea trebuie să fie fir călăuzitor în selectarea lecturilor pentru cei mici.

N-am mers niciodată pe ideea listelor de cărți obligatoriu de citit, indiferent de cât de mari sunt cărțile respective, n-am impus niciodată copiilor să citească un anumit scriitor („Vai,

cum, n-ai citit până acum *Pippi Șosețica?*”) și nici n-am încercat să-i fac să citească programatic.

Copiii ar trebui să fie feriți de orice idee de planificare, lor le este total străină ideea de plan, lor trebuie să le rămână ca far călăuzitor curiozitatea și căutarea febrilă, să scormonească în cât mai multe direcții, până își vor găsi singuri pasiunea sau domeniul care să-i facă să se îndrăgostească definitiv. Pasiunile se nasc din căutări repetate, din confirmări și reconfirmări, din cercetări asidue, întinse de-a lungul a (un-ori) zeci de ani și nu de puține ori marii oameni de cultură recunosc ca piatră de temelie a carierei lor o carte sau un autor al copilăriei.

LOTTA ESTE CÂT SE POATE DE REALĂ

Revenind la romanele ilustrate și la Editura Polirom, vă propun un studiu de caz ad-hoc și anume seria de trei volume *Jurnalul Lottei*. Este vorba despre o serie de trei volume, care au apărut în traducerea Ralucai Trușcanu în ani diferiți;

Alice Pantermüller

primul volum a apărut în 2019, ultimul în 2021.

O droaie de iepurași, Cât de oaie să fii și E ceva necurat la mijloc! sunt cele trei volume, un jurnal al Lottei, o copilă care trece clasa a V-a și se confruntă, ca orice alt copil de vârsta ei, cu adaptarea la rigorile unui nou ciclu de învățare. Colegi noi, profesori noi, părinți depășiți de situație (sau așa ne lasă ea să credem), frați mai mici și obraznici (*prostofrații*).

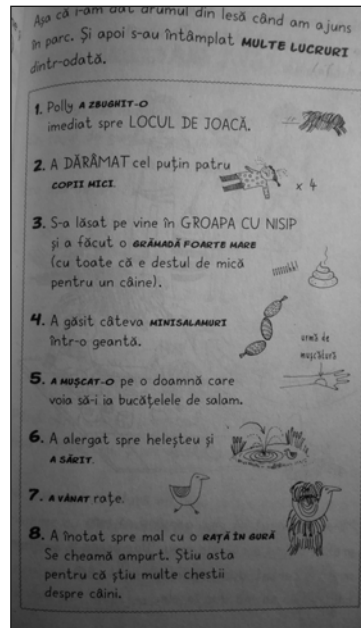
Jurnalul surprinde toate evenimentele importante din viața unui copil, de la alegerea prietenilor și consolidarea relațiilor cu aceștia și până la separarea binelui de rău. Dincolo de tonul copilăros, Lotta rămâne un personaj, tocmai pentru că Alice Pantermüller este o scriitoare care reușește să gândească ca un copil, lucru mai rar întâlnit. Ca să scrii un roman ilustrat, aflat la granița romanului grafic, trebuie să stăpânești foarte bine arta de a gândi și vorbi ca un copil de vârsta aceea.

Lotta este cât se poate de reală, seamănă izbitor de mult cu copiii noștri sau cu prietenii copiilor noștri; trece printr-o serie de întâmplări mai mult sau mai puțin haioase, primește un flaut indian cadou de ziua ei, instrument cu care nu știe cum să se poarte, astfel încât să n-o pună în situații jenante etc. Părinții ei sunt obișnuiți, dar cu toate acestea formează un cuplu ciudat: mama e dependentă de teleshopping, iar tatăl e un profesor ursuz (de fapt, e prea obișnuit cu nebuniilor copiilor, ca să le mai ia în seamă pe cele ale propriilor odrasle).

MEDIILE FAMILIALE DIFERĂ PRIN SETURILE DE VALORI ȘI MODELELE EDUCAȚIONALE ADOPTATE

Nici frații Lottei nu sunt neobișnuiți, Iacob și Simon fac trăsăturile specifice vârstei, numai că talentul scriitoarei tocmai în asta constă: scoate în evidență obișnuitul, banalitatea, adică tocmai lucrurile cărora noi nu le dăm importanță, astfel încât să înțelegem că, de cele mai multe ori, copiii noștri n-au nimic extraordinar, dar nici nu sunt mai puțin dotați intelectual decât alții.

Lotta are colegi care provin din medii diferite, unii mai înstăriți, alții asemenea ei. Cu ajutorul lor învață că mediile familiale diferă prin seturile de valori și modelele educaționale adoptate, că modelele sunt făcute ca să treacă (repede), că fiecare se remarcă

prin ceva (așa cum băiatul din gașca ei este aparent doar un to-cilar, dar care se dovedește a fi prieten de nădejde în momente de răscruce).

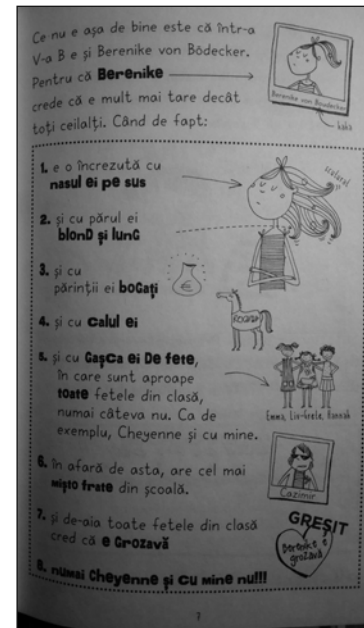
Lotta trece cu ușurință (oare?) printr-o serie de întâmplări care o ajută să se înțeleagă pe ea mai bine, dar în același timp și lumea din jurul ei. În felul acesta ea își găsește locul în lumea adulților, or tocmai aici stă cheia succesului seriei.

LOTTA CREȘTE, EVOLUEAZĂ, LA FEL ȘI PERSONAJELE CARE GRAVITEAZĂ ÎN JURUL EI

Alice Pantermüller ar fi putut să scrie foarte bine și roman grafic, căci stăpânește excelent arta frazelor scurte, dar consistente. A ținut cont de nivelul de vârstă, astfel încât și-a ales perfect cuvintele și a construit propoziții scurte, dar de impact, care ajung la cititor, îl provoacă să citească mai departe. Ca acest lucru să se întâmple era nevoie și e o așezare în pagină specifică: găsim textele în rama ilustrațiilor, scrise pe verticală, în afara desenelor, în bule asemănătoare celor de la benzile desenate etc. Corpul de literă folosit la tipărire este unul jucăuș și se folosesc pe aceeași pagină mai multe dimensiuni ale literei, dar fără să obosească prea mult ochiul cititorului.

Desenele Danielei Kohl fac corp comun cu textul, pur și simplu *Jurnalul Lottei* are identitate vizuală, tocmai pentru că ilustrațiile o redau pe Lotta așa cum este ea: haioasă, copilăroasă, curioasă, îndrăzneță, descurcăreață.

Ca să nu obosească sau să nu descurajeze cititorul (să nu uităm, la 6 ani + un copil abia învață să citească și, mai ales, abia învață să înțeleagă ceea ce citește singur), pe fiecare pagină este puțină

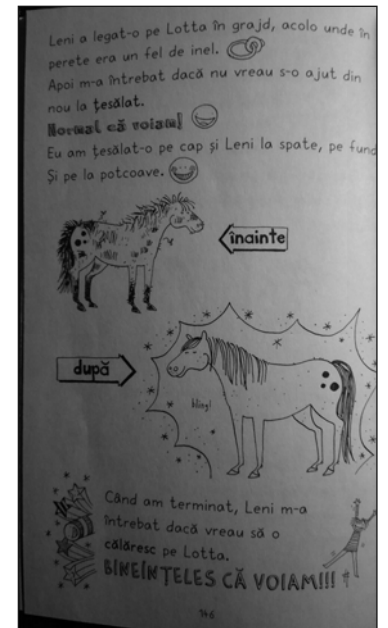
informație, dar așezată într-un soi de cerc al cunoașterii. Se exersează astfel gândirea reflexivă, iar copiii învață (fără să-și dea seama) să stabilească relația cauză-efect.

De-a lungul celor trei volume, Lotta crește, evoluează, la fel și personajele care gravitează în jurul ei. Jurnalul capătă coerență, se schimbă tonul relatării, ea nu mai ia în seamă toate copilăriile fraților ei și începe să dea mai multă atenție părinților. Până și doamna Cacu, profesoara, începe să devină mai umană, semn că Lotta s-a obișnuit cu noua ei școală și începe să reflecteze mai mult la ce se întâmplă în jurul ei.

NU UITAȚI SĂ COMPLETAȚI JURNALUL CU O POVESTE

V-am lăsat aici câteva indicii sau principii după care să vă ghidați atunci când alegeți cărțile pentru copii. Încercați (preferabil este să o faceți întotdeauna, chiar dacă vă plictisesc uneori sau n-aveți chef întotdeauna) să le citiți dumneavoastră întâi. În cazul *Jurnalului Lottei* mi s-a întâmplat ca fiica mea să le citească prima; m-a surprins cât de repede le-a citit și mi-a atras atenția că a vrut să le citească pe toate trei; dacă nu i-ar fi plăcut primul volum, n-ar fi continuat lectura seriei, i s-a întâmplat să abandoneze cărți care n-au atras-o după primele pagini.

Nu încercați să forțați copiii să citească cap-coadă o carte, mai ales la vârste foarte mici, dați-le voie să se simtă confortabil când citesc, nu le impuneți lectura ca pe o obligație. De asemenea, dați-le voie să aibă preferințele lor. De multe ori, vi se vor părea ridicole gusturile lor și cum aleg să se lege de un personaj sau altul, după cum nu veți înțelege pasiunea pentru *Jurnalul unui puști* (din

fericire, eu am scăpat, fetei mele nu-i place deloc această serie!). Lăsați-i să folosească semne de carte sclipicioase sau lipicioase, să facă coperte de cărți haioase, să-și împrumute cărțile și să facă schimb de idei. *Jurnalul Lottei* e un bun început pentru un astfel de demers.

De asemenea, încurajați-i și pe ei să țină un jurnal! O să vedeți cât de bine le face reflecția de seară, momentul acela când vor înțelege ce-au făcut peste zi, bine sau rău și vor da importanța cuvenită fiecărei întâmplări în parte. Nu uitați să completați jurnalul cu o poveste sau un miniroman. Sunt alternative excelente pentru a ține departe plictisul.

O să mai revin asupra literaturii pentru copii, e un domeniu la care am reajuns de curând și vă încurajez să (re)citiți o carte pentru copii, chiar dacă nu-i aveți prin preajmă în mod obișnuit. O să vă surprindeți cu mai puține prejudecăți și cu mai multă înțelegere pentru nebuniile pe care le fac. Dar, mai cu seamă, o să vă aduceți și readuceți aminte cât de fascinantă este copilăria. **SDC**

Daniela Kohl

Jurnal din anii molimei (55)

ANDREI CRĂCIUN

CULEGĂTORUL DE HARFE

Continuă necazurile. Și, ca și cum nu era de ajuns, continuăm și noi Jurnalul.

Marti, 25 ianuarie

Boy George Simion a întinat numai nobilele idealuri ale lui Nae Girimea, Crăcănel, Pampon și Mița Baston.

Nu înțeleg cum de nu a apărut până acum o țuică botezată „Ochii lui Ciorbea”.

O notă din jurnal de acum doi ani: „Daeismul, acest daism agricol cu parfum de măslina de oaie, pare mai degrabă o reclamă la etnobotanice altoite cu lână”.

Pentru că mi-a ajutat bunul Dumnezeu și nu am fost nici măcar o secundă bugetar român, aniversez astăzi, cu infinită melancolie, treisprezece ani de la ultima mărire de salariu.

Haideți că vă fac încă o dată un rezumat al evoluției societății românești în ultimii o sută cincizeci de ani: românii verzi ai lui Nenea s-au făcut maro. Gata, asta e rezumatul.

Luni, 24 ianuarie

Societatea google, care contoriizează tot cu privire la omul din ziua de azi (nimic nu-i scapă, suflă de contabil), mi-a atras atenția că am făcut peste 30.000 de kilometri anul trecut și am petrecut cincizeci de ore în zbor, la bordul avioanelor, aterizând în doar șapte țări (de peste mări și alte țări). Subțire, google, înainte de pandemie zburam cincizeci de ore într-o lună, of. Ce să facem, societate google, mergem înainte pe jos (pe jos n-am mers decât patru sute de kilometri, păcat, dar am avut și bățături, societate google).

Mi-e așa o scârbă când îi văd pe ăștia lingând statui și gudurându-se pe lângă trecut cu coroane de flori, în timp ce prezentul e scăpat în hazna și viitorul nu există. În afară de fanfaronada asta, de plimbat jerbe înainte marș nu știu să facă nimic, n-au nici un plan, nici o idee, nu sunt în stare să rezolve nici o problemă, unde îi duci începe să pută a corupție, a furt, a nepotism și a incompetență, dar stau falnici toată ziua cu patria în gură. Românii verzi ai lui Nenea s-au făcut maro

și taie toată ziua panglica la nimic. Doar găștile ordinare din „cultura” română, mediocrii dând mână cu mână la *laudatio* în cerc, îmi fac mai multă scârbă.

Auriferii sunt copiii din flori ai protocronismului ceaușist încălecat de neo-legionarism și huliganismul de tranziție. Paraziți ai simbolurilor naționale și ai ortodoxismului, întârziți în secolul XIX, fără nimic de spus despre viitor în afară de hău-hău-hău-țara noastră, biata noastră țărișoară ascunsă de mii de ani îndărătul oii. Românii verzi ai lui Nenea s-au făcut, uite, maro. Cu vânt din pupă de la răsărit, gata să răstoarne crăcănata patrie îndărăt către evul mediu timpuriu, auriferii proiectează o valahie dezlănțuită și mândră să se deșarte pentru totdeauna pe câmp, sub steagurile fluturând a retard istoric sever, hău-hău-hău-țara noastră.

Circula deunăzi o poză cu generalii interesului național: generalul Tata Puiu, generalul Onțanu, generalul Năstase, generalul Oprea, de la stabilimentul UNPR. Dacă-și unesc forțele ăștia patru și tot nu leagă o propoziție de trei

cuvinte fără greșală. Generalul Tata Puiu n-a mai nimerit un acord al subiectului cu predicatul de dinainte de meciul de la Cardiff, din mileniul al II-lea. Iar Onțanu și Oprea, pe care doar valahia în formă continuată a făcut posibil să-i mai regăsiți în libertate, vorbesc de parcă extrag vocalele ca bilele de la loto, nu știi niciodată ce urmează. Cât despre Năstase, generalul tenisului de câmp, mai bine să lăsăm tăcerea să domnească.

Stai așa, că dau românii milităria jos din pod. Mă rog, va fi mai greu să dea și generalul copy-paste jos din pod, căci e enorm generalul. Trebuie să așteptăm să cadă podul cu el, n-avem altă soluție.

Hai că numai mâine nu-i poi-mâine și coboară și președintele vlahilor de la munte să se apuce de treabă. Teme-te, Putin!

Sâmbătă, 22 ianuarie

Iar acum, #poeștiri din țara natală:

Creștea un struț pe balcon

Un bărbat a fost amendat pentru că creștea un struț pe balcon în Drobeta Turnu-Severin.

Bărbatul susține

Bărbatul susține că e struțul familiei și îl are de când era pui l-a crescut în curtea casei apoi l-au reclamat vecinii așa că l-a mutat într-o garsonieră.

Alchimie vlahă: așa cum s-a tot văzut în cariera sa politică, alde Boc, aurifer și el, ia cu drag forma vasului în care e pus, fie el și vas de toaletă.

Rusia acum: NATO, băiatu', băiatu', dă-mi un pic România și Bulgaria să-ți arăt o schemă.

Nu știu de ce vă îngrijorați. Românii se pricep cel mai bine la armată și la fotbal. Uite, de exemplu Vasile Dâncu.

Vineri, 21

Avem, totuși, arma secretă, atomica, așa cum se spune acum: Dănuț Andrușcă. El va fi salvatorul neamului, n-are cine altcineva. **SDC**

Pianistul

L-am văzut odată pe Alfred Brendel cântând Chopin. Marele pianist a interpretat atunci cele 24 de preludii (opus 28) ale marelui compozitor.

CĂTĂLIN PAVEL

CÂTEVA PÂNZE SUS

Fusese un fel de agitație printre melomani, pentru că Brendel nu dădea practic niciodată concerte din Chopin, era o șansă unică să vezi un pianist celebru pentru Beethoven că se întoarce asupra lui Chopin. Oare cum va fi? Brendel avea tot ce trebuie, și mai ales 50 de ani de concerte în spatele lui. Eu însumi aveam un loc excelent, în față, în stânga. Uneori trebuie să faci și sacrificii pentru o seară de muzică. Iar eu nu mă duc, ca alții, așa, societal. Nu; eu pot să spun, fără teama de a greși, că ador muzica și mă interesează.

Lumea asculta transportată. Iar eu, încă de la începutul concertului,

am avut o revelație. Brendel avea pe degetul mare de la mâna stângă un plasture. Oare mai văzusem așa ceva? Parcă nu. Nu mai văzusem niciodată un pianist în concert cu vreun deget bandajat. Săracul Brendel! Ce s-o fi întâmplat?! L-o fi mușcat o albină? Dar nu, era iarnă și de altfel degetul nu părea umflat. S-o fi tăiat într-o conservă. Săracul Brendel, singur în camera de hotel, mâncând o

fasole cu cârnați. Și îți dai seama că trebuie să-i fi căzut cerul în cap, să ai concert a doua zi și să te tai la un deget! S-o fi bucurat măcar că e de la stânga, nu de la dreapta? Dar n-ai cum să te bucuri, că și stânga face treabă, poate nu chiar jumătate din treabă, dar oricum, plus că uneori mâinile se încrucișează, stânga cântă-n dreapta și dreapta cântă-n stânga, pentru că se știe cât de zăpăciți sunt compozitorii.

Mă înșelam oare, sau se auzea fășiitul discret al leucoplastului pe clape? Să fi fost o formă de rafinement suprem, să introduci și acel zgomot imperceptibil în concert? Pentru că dacă era o formă de rafinement, eu eram gata să îl apreciez, numai să știu. Urât din partea mea totuși să mă gândesc la asemenea lucruri, când poate că pe Brendel, săracul, îl doare. Degetele dor al naibii. Poate și compozitorul, când a scris piesele respective, avea și el un leucoplast pe deget? Dar una e să compui cu un plasture pe deget, că vorba aia, nu te grăbește nimeni, alta e să cânti,

sus jos sus jos. Oare ce plasture folosește Brendel, să iau și eu pe șantier? Trebuie să fie un produs de calitate. Nu vrei în timp ce cânti să înceapă ușor-ușor să se desfacă, să atârne din ce în ce mai mult, până pe genunchi. În plus, lăsând să se vadă și unghia neagră, prinsă la ușa liftului, în fine, îți strici toată imaginea, degeaba ți-ai pus fracul. Sau poate că faci alegerea și în funcție de ce cânti, cutare marcă e potrivită pentru cutare compozitor și invers.

Dar o fi avut cine să-i pună leucoplastul, o soție iubitoare, o fiică deosebită, sau s-o fi chinuit singur, căci așa merg lucrurile, ești faimos, ești celebru, dar n-are cine să-ți pună un plasture pe deget. Nemaivorbind că, pe cât sunt de geniali pianistii, pe atât de neajutorați în gesturile simple. Cântă ca niște îngeri – oare cum fac diferența între clapele alea, că sunt toate la fel? –, dar apoi, când e vorba să-și pună un plasture pe deget, sunt de o stângăcie incredibilă, tot în păr ajung să și-l pună.

Culmea e că leucoplastul respectiv nu părea perfect nou. Adică era așa, ca unul pe care îl porți deja de cinci-șase ore și care a căpătat un fel de boare de negreală, nu știu cum să explic. Normal ar fi fost să și-l schimbe chiar înainte de concert. Probabil însă că uitase să-și ia leucoplastul de rezervă cu el. Orice poți să uiți, poți să uiți partitura, poți să uiți scaunul, dar nu plasturele de rezervă... Curios că pentru o anumită categorie de produse nu există și o categorie de lux, adică oricât ai fi de bogat, tot nu ai de unde să iei un superplasture, un leucoplast cu ștrasuri. Dar exact de asta ar fi fost nevoie acum. Vorba aia, toți ochii, toate camerele pe mâinile tale, și tu cu un leucoplast ieftin, din piață.

La sfârșit, aplaudând frenetic, mi-a venit ideea că Brendel face asta poate doar ca să fie diferit. Nu a pățit absolut nimic, plasturele și l-a pus pentru jurnaliști, ca o mișcare de imagine. Dar cât de stimulator! Ce frumos, cu câtă sensibilitate a cântat Beethoven! Pardon, Chopin! **SDC**

Jucării

Mă ridic de pe scaun în semiîn-tunicul din încăpere și fac doi pași înspre ușă. La al doilea pas urlu de durere și îmi înăbuș o înjurătură, ca să nu mă audă copiii din camera alăturată: am călcat pe ceva colțuros și dur, care mi-a intrat în moalele tălpii. Mă aplec și culeg obiectul. Nu e o piesă de Lego (acum aș fi preferat să fie). E un cub verde de lemn de la un joc de construcții. Ceva mai în-colo pânđește să mă înțepe altă piesă, o piramidă roșie, cu vârful îndreptat jucăuș în sus. Mai bine c-a fost cubul.

Seara spre noapte mă duc în sufrageria-living, să pierd vremea vreo jumătate de oră la televizor după o zi lungă. Mă las relaxat pe canapea, anticipez senzația plăcută de moliciune din clipa contactului cu tapițeria, cad, țip și sar în sus, cu o durere mică, dar nesuferită, în părțile moi. Pipăi expert

canapeaua și prind între degete o perie de păr din plastic, rămasă pe învelitoarea canapelei, cu niște peri groși și țepeni, pe care tocmai i-am simțit în dos. Făcusem curat prin zonă și strănsesem toate jucăriile înșirate pe ea, pe masă, sub masă, sub canapea, pe și sub covor, pe și sub bufet – dar parșiva de perie s-a camuflat bine. Data viitoare o să fiu mai atent. Deși așa mi-am zis și data trecută.

Pe corpul de bibliotecă din coridor stau stivuite zeci de cutii goale de jucării, care mai mari, care mai mici. Stau să îmi cadă în cap și uneori, când rafturile se mai scutură, chiar cade câte una. Totuși nu mă îndur să le arunc: sper că vreodată o să am nevoie de vreuna din ele, să pun înapoi jucăria în ambalaj și să o duc undeva, în magazie sau în vreun alt loc ferit. Să mai facem un pic de loc. Numai că asta nu s-a întâmplat niciodată. Cutii și jucării, toate stau prin casă și umplu fiecare cameră. Sunt așa de multe.

Îmi dau seama că n-am avut în toată copilăria mea atâtea jucării. Mai mult, bănuiesc că toți copiii de

la mine din sat, din satul acelor vremi, n-au avut – toți laolaltă – atâtea jucării. Iar noi suntem o familie cu venituri ce abia urcă spre medie. Ce o fi în jurul nostru, în satul nostru periurban de mileniu III, în care se ridică vile peste vile, nici nu-s în stare să-mi imaginez. În copilărie visam să am o mașinuță cu pedale cu care să poți merge, una de tablă și cu pedale de fier ca niște scări de călărie, cum avea băiatul președintelui de CAP – dar costa câteva sute de lei și nici nu se găsea decât rareori. (M-am consolată când am văzut că era greu să mergi cu încropeala aia de tablă pe trotuarele rareori asfaltate ale satului și că pedalele de fier, nu prea solide, s-au îndoit după vreo câteva zile și abia mai mișcau roțile.)

Aici și azi copiii din sat au mașini electrice cu sigle asortate la mașinile părinților, BMW și Mercedes, care rulează zumzâind pe trotuarele netede și care se încarcă direct de la priză. Noi nu – sunt totuși cam scumpe –, în schimb jucării mai mici și mai mari stivuite și aruncate peste tot. Parcă se

înmulțesc noaptea, când noi dormim: iepurele de pluș se cuplează cu Mica Sirenă și naște o mașină de pompieri care dimineața zace lângă ei, iar mașina de gunoi are o relație contra naturii cu piesele de Lego și până în zori remorca îi revarsă sute de bucăți de plastic din care se pot construi (sau nu) jucării și jucărioare de ou Kinder. Păpuși văd vreo treizeci, și mai zdrențuite, și mai noi. Mașinuțe: o sută. Sute. Diverse piste de plastic, mai mereu incomplete, un xilofon, o tăbliță de scris, ouă și ustensile de bucătărie din plastic prost, chinezesc... dar câte nu sunt?

Și mai sunt bucățile, rămășițele de jucării, jucăriile stricate, care se rup sau se destramă după trei ore de joacă. Chinezării, cum le zicem noi. Ieftine, foarte ieftine. Dar asta nu înseamnă că le poți arunca. Se găesc în continuare și pentru ele jocuri și roluri: un picior rupt de robot devine o rachetă sau o lingură sau un ochean, cartoline de toate soiurile și mărimile devin scrisori sau bani, bucățile de plastic care odinioară au fost mânuțe de păpuși, roți de

RADU PAVEL GHEO

ROMÂNII E DEȘTEPTI

mașini și piese de... ceva, nu știu ce, se transformă în mâncare turnată în castroane care sunt ambalaje de plastic de la alte jucării.

Știu, asta înseamnă societate de consum. Știu că astea sunt gânduri de mileniul II, de oameni cu două perechi de încălțări. Uneori simt chiar că răzbun azi prin copii lipsurile copilăriei mele. Doar că nu pot să nu mă întreb: când ajunge „mult” să însemne „prea mult”? Prea mult plastic, prea multe lucruri ieftine și repede consumabile, prea multe obiecte care îți intră în talpă sau în șezut. Sau – ca să lăsăm copiii în pace – prea multe noi modele de iPhone. **SDC**

Pericolul AUR

Formațiunea condusă de George Simion a ajuns în ultimul sondaj, cel realizat de INSCOP, la 20,6 la sută. Vă surprinde? N-ar trebui, deși un partid care trece de 15 la sută se poate spune că joacă în liga mare.

AUR a apărut de nicăieri, iar la alegerile din 2020, în doar câteva săptămâni, s-a dus la 10 la sută. Scorul obținut la parlamentare a uimit pe toată lumea și pare să-i fi luat în surprindere inclusiv pe concurenții politici de atunci ai celor de la AUR, de la stânga la dreapta. Nimeni nu a prevăzut intrarea în Parlament a unui partid care, în afară de fluturarea steagului și de discursurile naționaliste, nu prea oferea mare lucru. Îmi amintesc că în multe județe AUR nici n-a avut oameni suficienți să-i pună pe liste. La Constanța spre exemplu, au intrat în Parlament soț și soție. Unul a deschis lista la Senat, iar celălalt a figurat pe prima poziție la Camera Deputaților. Au rămas amândoi uluiți de rezultat, nu știau atunci dacă să accepte posturile, pentru că aveau ceva afaceri prin Dobrogea și nu voiau să le abandoneze. Cazuri

de acest gen au fost cu duimul prin țară. Partidul s-a trezit cu oameni necopți în Parlament, fără să aibă structuri în teritoriu, fără membri, fără nimic.

AUR a ajuns la începutul anului 2022 la 20 la sută, dar probabil că George Simion va încerca să ducă partidul și mai sus. Asta înseamnă că formațiunea își va întezi atacurile, dar și prezența în stradă. Vom vedea o radicalizare a pozițiilor AUR în următoarea perioadă. Am văzut deja ce s-a petrecut la Palatul Parlamentului, cu încercarea de a intra în clădire, am văzut ce s-a petrecut cu asaltul de la Primăria Timișoara, dar mai ales am văzut ce s-a petrecut la Iași pe 24 ianuarie.

Peste o mie de oameni veniți din toată țara s-au adunat în centrul

FLORIN GHEȚU

VAGONUL CU VORBE

Iașului pentru a dansa Hora Unirii și a le arăta românilor că nici o autoritate nu poate întrerupe tradiția din motive de pandemie. N-am auzit ca vreo instituție să fi dat vreo amendă pentru ce s-a petrecut la Iași. Acțiunea nu a avut autorizație, iar liderii AUR, care au fost prezenți cu toții în capitala Moldovei, ar fi trebuit luați la întrebări.

Cel care a încercat să-și facă singur dreptate a fost un tânăr IT-ist care l-a stropit cu cerneală pe George Simion. Gestul a fost folosit din plin de șeful AUR, care a

înțeles că dacă nu-și curăță rapid fața, imaginile cu fața sa pictată vor sta pe ecranele televizoarelor întreaga după-amiază. Lucru care s-a și întâmplat. Mulți au sărit să afirme că totul ar fi făcutură. Adică ar fi un act pus la cale de echipa AUR tocmai pentru a-l victimiza pe Simion. Nu cred în scenariul ăsta, mai ales după ce jurnaliștii de la „Ziarul de Iași” au stat de vorbă de autorul atacului. Nu pare nimic aranjat, pur și simplu omul recunoaște că nu-l agreează pe Simion și că astfel a decis să-l pună la punct pe șeful AUR.

Vor urma săptămâni și luni complicate. AUR va continua cu acțiunile de acest gen și va încerca să capteze atenția cu orice preț. Pe de altă parte, genul acesta de atitudine radicală ar putea să sperie electoratul. Radicalismul îi face pe mulți să facă un pas în spate. AUR a ridicat foarte sus miza, dar poate să cadă în propria capcană. De la un punct încolo nici măcar Simion nu va putea să mai controleze lucrurile. Iar eu unul nu cred că românii împărtășesc un astfel de mod de a face politică.

Partea proastă pentru partidele tradiționale e că atmosfera generală din țară rămâne una încărcată. Avem o pandemie care nu se mai termină, iar nimeni nu știe dacă

Omicron va fi sau nu ultimul bal. Dar tema cea mai fierbinte este legată de facturile uriașe la energie și gaze naturale pe care românii le plătesc în această iarnă. AUR poate călări valul nemulțumirii și probabil că nu va sta deoparte.

Există și teoria unor analiști că AUR ar fi creația unor băieți cu ochi albaștri și că acest partid nu va produce daune prea mari. Adică va fi calmat la momentul potrivit. Teoria cu sprijinul discret din anumite zone merită aprofundată, dar în același timp există pericolul ca de la un punct încolo nici măcar liderii AUR să nu mai poată opri valul.

Ascensiunea sau, dimpotrivă, căderea AUR este mai degrabă legată de performanța partidelor la guvernare. Situația e încă sub control. AUR pare gogoșa care a crescut într-un timp record și poate dispărea la fel de repede.

Dacă PNL și PSD se vor certa pe tot felul de chestii mărunte și vor dezamăgi, atunci e posibil orice. Anul 2024 e încă departe, dar tot ce se petrece acum contează enorm. Tot ne căutăm drumul de vreo 30 de ani încoace, există riscul ca la un moment oamenii să spună că dacii verzi, liberi și patrioți reprezintă soluția salvatoare. Că vom suferi apoi cu toții, iar lumea se va trezi, asta e altă poveste, răul se va fi produs deja. **SDC**

” Ascensiunea sau, dimpotrivă, căderea AUR este mai degrabă legată de performanța partidelor la guvernare. Situația e încă sub control. AUR pare gogoșa care a crescut într-un timp record și poate dispărea la fel de repede. ”

Scuipat de înger

Bluesman eram, de nu ascultam rock! Rocker aș fi, de n-aș dansa și disco. *Dis-cotecar* nu sunt, că am jucat în hore, la nunți, și baluri, și chermeze cu trupeșe femei care-mi ziceau: „Ești panc!”. Punker pur-sânge nu-s, că mi-a plăcut new-wave-ul și-o fată care se machia strident. (Apoi, machi-tă-n disperare, își căuta un confident!) Și am forjat industrial metal – și glam, și pop, și heavy, și thrash, și death la greu... Electronist n-am vrut să fiu, *electro-man* mereu!

De-ajuns mi-a fost înalta tensiune, la care am lucrat până era să-mi crape de impulsuri capul, când

DUMITRU UNGUREANU

ROCKIN' BY MYSELF

turele de noapte se combinau cu incidente și avarii, manevre și-alte activități (soldate, dreptu-i, cu decente pensii, dar și coșmaruri, săptămânal repetate și atât de reale încât mă trezesc absolut epuizat, așa cum n-am fost niciodată când am trecut, la propriu, prin grozăvenii de-astea). Probabil că din mediul muncitoresc m-am pricopsit cu apetența neselectivă pentru genurile de muzică *electronic* și *industrial*. Nu știu de care aș divorța, la o adică!...

Nu m-am apucat așa, de nebun, lipsit de inspirație sau din snobism epatant, să parafrazez poemul lui Geo Dumitrescu – *Inscripție pe piatra de hotar*. Vorbeam zilele trecute cu doi prieteni despre muzică, aparatură audio de redare a fluxului sonor și reacția fiecărui ascultător: ce anume influențează, în ce măsură și cât contează mixajul, difuzoarele, mediul de rezonanță etc. Aspecte mai degrabă

profesionale decât artistice, legate de ceea ce se numește „secretul meseriei” mai mult decât de implicațiile psihologice, sociale și, de ce nu, filosofice.

Le-am ținut amicilor o pledoarie *pro domo*, fără să caut a obține din partea lor vreo aprobare. Abia după discuții mi-am dat seama la ce mi-a folosit exercițiul: doar pentru propria-mi lămurire (deși, la cât sunt de confuz către finalul unui disc nou, sigur că nu mă voi limpezi vreodată!...).

Scurtând drastic poliloghia și divagațiile, trag un riff de chitară sintetizată și scriu așa: trăiesc o perioadă a vieții în care aderența la rockul metal-industrial este mai puternică (sudată autogen, aș zice) decât la oricare alt fel de muzică. Ritmurile acestui subgen par monotone unora și respingătoare altora, lipsa de subtilitate izbește firile pretențioase, zgomotul îi deranjează pe simandicoși, brutalitatea alungă fetele sensibile, obiceiurile practicanților stârnesc greața, lumea asta industrială și industriasă – fiindcă e o lume, indiscutabil – pare că ține cu tot dinadinsul să se poziționeze la marginea societății civilizate, decente, sănătoase etc.

Cam așa s-ar spune despre Angelspit, o trupă din zona electro-necro-punk băntuită de-alde Rob Zombie, Combichrist, KMFDM,

Suicide Commando sau Birthday Massacre, tipi și tipe cu care ne-am întâlnit pe-aici.

Vecinătatea definește, în cazul celor *extramuros*. Pe vremuri, asemenea oameni nu aveau posibilitatea de a-și face cunoscute gândurile, sentimentele și realizările artistice. Azi, grație internetului și rețelelor sociale, modalitățile de comunicare sunt multiple. Dar posibilitatea nu înseamnă automat audiență și vizibilitate, necum luare în serios. Degeaba strigă liderul trupei, Zoog Von Rock, un australian stabilit în SUA, că:

„You can't kick in a door if you can not see it

Fire ain't hot until you burn

your hand with it

You're a vehicle of evil if you go along with it

Addicted to fear and believing the bullshit”

(Piesa *Eat the Children*, album *The Ignorance Cartel*, 2020). Când ai intrat în showbiz, credibilitatea e greu de câștigat. Angelspit nu neglijează nici o metodă pentru a obține ceea ce aparent condamnă: bani și bunăstare. Ethosul trupei este simplu: „FUCK THE REVOLUTION. THIS IS WAR”. Noul album scuipat de înger, *Diesel Priest* (2021, Black Pill Red Pill) e ca un șurub (de) la mecanismul ce funcționează de vreo 15 ani. Nu lipsea, dar se potrivește! **SDC**

Sala de teatru nu e sufragerie și nici cinematograful

Câteva prezențe recente în săli de teatru din mai multe centre urbane ale României m-au întristat prin „spectacolul” pe care partea lor neluminată l-a oferit înainte, în timpul și după încheierea reprezentației.

OLȚIȚA CÎNTEC DATUL ÎN SPECTACOL

E un serios semnal de alarmă în privința comportamentului general al publicului mergător la teatru, pe care noi, specialiștii, trebuie să-l semnalăm, agenții educaționali să îl aibă în vedere, iar politicile culturale ar fi indicat să-l așeze printre prioritățile urgente. Cu atât mai mult cu cât modelarea e un proces care necesită, pe unele aspecte, măcar câteva sezoane.

Simplu spus, din ce în ce mai mulți oameni nu știu cum să se comporte la un eveniment cultural. Unii, întrucât nimeni nu le spune cum să o facă. Alții, întrucât modelele comportamentale din societatea românească încurajează mai degrabă un tipar ce nu are multe în comun cu civilitatea. Și alții, pentru că nivelul educațional este în picaj liber. Două axe principale structurează analiza și remedierea problemei. Primul este conduita în sala de spectacole. Al doilea, nivelul scăzut al culturii generale, care afectează receptarea.

Înclin să cred că pandemia și menținerea legăturii online cu publicul prin live sau video streaming au înrăutățit situația. Problema preexista, desigur, are rădăcini societale, dar statul acasă, un loc privat, în pijama sau training, eventual cu un bol de floricele sau o cană de ceai la îndemână, cu posibilitatea de-a pune pe pauză ori de câte ori *buzz*-ul *smartphone*-ului anunță un mesaj nou, a relativizat și mai mult normele de purtare civilizată atunci când mergem la teatru.

LA TEATRU TREBUIE SĂ AJUNGI LA TIMP

Dar ce înseamnă o purtare în

norme acceptabile? În mod esențial, presupune ca prin ceea ce facem să nu-i deranjăm pe cei din jurul nostru și pe artiștii de la rampă. De pildă, să ajungem la timp. Să ne așezăm în scaunul înscris pe bilet încercând să săcăm cât mai puțină lume, adică fără să ridicăm tot rândul, făcând un mic ocol pe la primul interval. Și dacă sunt deja persoane așezate, atunci obligatoriu să trecem cu fața spre ele, străduindu-ne să fim cât mai lipiți de scaunele din față, iar „scuze” și „mulțumesc” contribuie semnificativ la starea generală de bine. Stare care e parte a scopului tuturor iubitorilor teatrului.

O confuzie constatată adesea este că unii participanți la actul cultural nu diferențiază sala de teatru de alte incinte care reunesc grupuri în scopuri de loisir. Precum cinematograful (unde cutuma e, indiferent de filmul proiectat, să consumi ceva – *snacks*uri, răcoritoare, bere, un obicei clasificat de nutriționiști ca foarte nesănătos), competiții sportive (unde lumea poate intra și ieși în voie, se poate deplasa continuu, poate aplauda, huidui și vocifera după bunul plac), locuința proprie (asociată cu relaxarea) etc.

La teatru trebuie să ajungi la timp (în Occident, dacă ai întârziat, aștepti până la antrac într-o sală specială unde poți urmări spectacolul pe o plasmă), să-ți închizi telefonul, căci soneria afectează interpretii, iar ecranul luminos, pe cei din jur, să nu vorbești cu însoțitorul, oricât de entuziasmat sau nemulțumit ești de secvența din scenă, și, în nici un

caz, nu mănânci și nu bei nimic (eventual, apă plată, ca să nu fâsâie când deschizi dopul la cea minerală).

SOLUȚIA PENTRU CA BALANȚA SĂ SE REÎNCLINE ÎN FAVOAREA UNOR ATITUDINI FIREȘTI

Canonul comportamentului politicos a evoluat și el istoric. Am postat pe o rețea de socializare câteva cuvinte despre subiectul pe care-l abordez acum, iar comentariile au fost numeroase, indicând acutizarea problemei. Cineva a scris că anumite companii îngăduie, chiar încurajează să se ia o gustare, referindu-se la Bread and Puppet Theatre. Doar că în cazul lor e cu totul altceva. Artiștii lui Peter Schumann și-au făcut un *statement* din a frământa și coace o pâine la fiecare reprezentație, cu scopul de-a o mânca împreună cu spectatorii, la final. Am participat direct la acest proces în 2017, când, din postura de curator al Festivalului Internațional de Teatru pentru Publicul Tânăr Iași, i-am adus pentru prima și singura dată în România cu *basic byebye cantastoria extravaganza*. A fost super emoționant, ritualul simbolizând hrana materială și hrana spirituală necesare vieții.

În Australia, o companie specializată în spectacole *open air*, îi îndeamnă pe participanți încă din momentul promovării să vină ca la un picnic, cu gustări și păături. Toți stau pe iarbă, orientați către spațiul în care actorii joacă puneri în scenă create special pentru un cadru natural.

La postarea antemenționată, cineva de la Timișoara mi-a semnalat că un spectator mânca o șaorma la un spectacol de operă! Mi se pare epitomul exemplului absurd. Eu însămi am văzut mâncându-se pateuri, la București, la un teatru din centrul orașului, și pe cineva intrând cu o cutie de bere. La Iași, un scriitor renumit are un tic (că nu pot să-i

zic altfel), desface bomboane ambalate în celofan și le ronțăie.

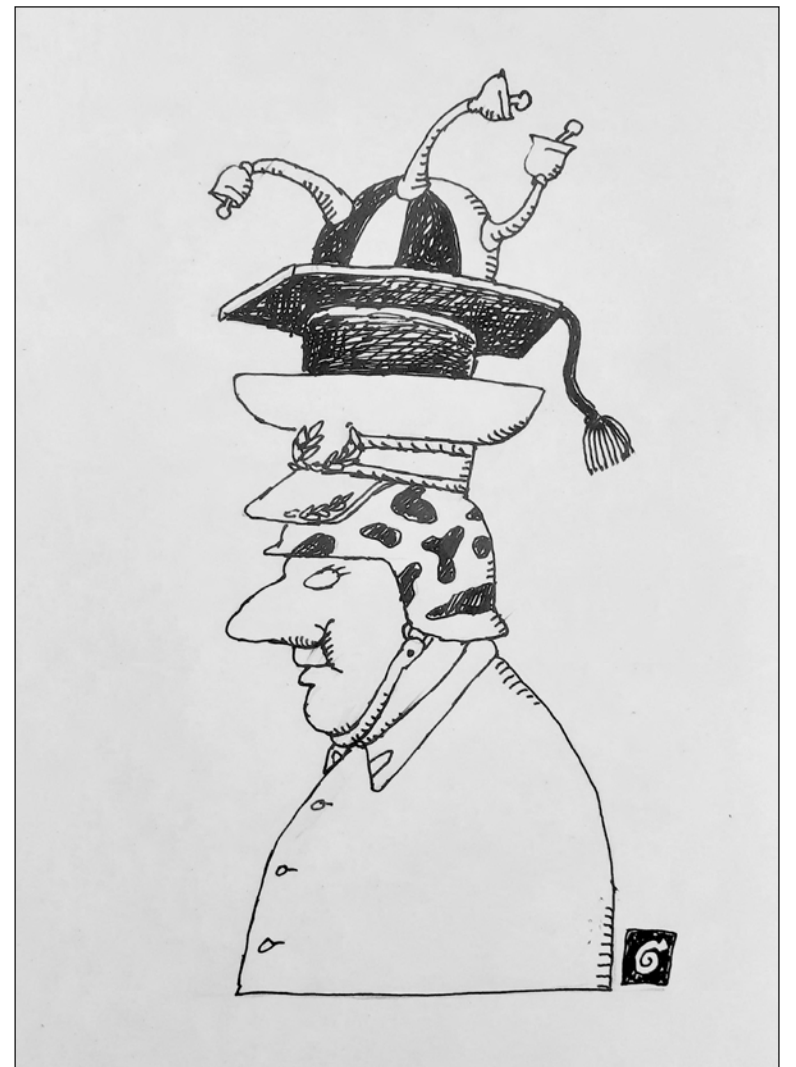
Care e soluția pentru ca balanța să se reîncleie în favoarea unor atitudini firești în săli? În primul rând, impunerea de către instituții a unor reguli ferme în acest sens. Toate instituțiile de artele spectacolului! Cine a ratat ora de începere să nu mai poată intra, iar precizarea să fie înscrisă

pe toate materialele și respectată. Plasatoarele să intervină ori de câte ori e necesar, cu observații delicate, dar ferme, pentru a corecta abaterile care nu concordă cu mediul artei scenice. Spectatorii să reacționeze discret, însă fără ezitare atunci când cineva perturbă atmosfera firească. **SDC**

Va urma

ION BARBU

PINACOTECA DIN PETRILA

INTERVIU CU SCRITORUL ANDREI DÓSA

„Literatura provoacă limpeziri și catharsis”

Andrei Dósa, poet, prozator și traducător, a publicat în 2021 al doilea roman al său: *Multă forță și un dram de gingășie* (Editura Polirom). Într-un interviu pentru

„Suplimentul de cultură”, Andrei a vorbit despre componenta autobiografică a cărții, despre relația tată-fiu, copilărie, proiecte și lumi paralele.

LAVINIA BĂLULESCU

Ai publicat cinci volume de poezie și două romane, cel mai recent fiind *Multă forță și un dram de gingășie* (Editura Polirom). Cum a fost pentru tine trecerea de la poezie la roman?

La cursurile de *creative writing* din cadrul masteratului de la Litere Brașov, Alexandru Mușina ne-a învățat și câteva trucuri narrative. Țin minte unul dintre exerciții: intrarea unui tren în gară. Un foarte bun punct de pornire pentru o proză scurtă. Mi-a plăcut să scriu proză încă de atunci și, până prin 2015, am scris mai multe povestiri din proprie inițiativă, dar nici una nu mi s-a părut cine știe ce. O parte dintre ele au fost rateuri clare, le lipsea ceva sau pur și simplu nu am reușit să găsesc vocea potrivită pentru ele. Nu am revenit asupra lor și nu am încercat să le rescriu. Apoi, în decembrie 2015, am descoperit vocea din *Ierbar*. Și totul s-a întâmplat fără încrâncenare, fără o căutare sistematică.

Cum a decurs scrierea romanului *Ierbar*, comparativ cu *Multă forță și un dram de gingășie*?

Ierbar mi-a luat doi ani și jumătate. Apoi, când am revenit asupra lui, m-am crucit. În primele capitole scrisul suferă de ceea ce eu aș numi „dorința debutantului de a-i arăta cititorului tot ce știe”. A trebuit să redactez masiv prima treime a cărții. Nici acum nu sunt sută la sută mulțumit de ce a ieșit, dar puțini sunt cei sută la sută mulțumiți de prima lor carte.

Apropo de redactare, *Multă forță și un dram de gingășie* a avut parte de cel puțin patru recitiri și redactări. Am vrut ca textul să curgă, să nu existe nici o asperitate. Eram ca prințesa cu bobul de mazăre. Din punctul ăsta de vedere, cred că mi-a prins bine pandemia. Cred că am face bine ca,

după ce încheiem un text, să-l lăsăm deoparte pentru o perioadă cât mai lungă, chiar un an dacă se poate. Și abia apoi să ne apucăm de redactare. În România, nimeni nu o să facă asta în locul nostru. Nu există un Maxwell Perkins al României. *Multă forță și un dram de gingășie* e o carte pe care am

scris-o în doar câteva luni. Există mai mulți factori prin care se explică acest lucru. Romanul pornește de la un cadru autobiografic: m-am pregătit îndelung pentru scrierea lui, citind cărți de psihologie legate de subiectul pe care intenționez să-l abordez (Marie Louise von Franz – *Problema puer aeternus*, Donald Kalsched – *Lumea interioară a traumei* etc.), dar și cărți despre prietenie (Montagne – *Eseuri*, Sándor Márai – *Lumânările ard până la capăt* și multe altele); mutarea înapoi la Brașov a însemnat începutul unui proces de reevaluare a trecutului, așadar toposul a jucat de asemenea un rol important.

Ai scris o parte din *Multă forță și un dram de gingășie* în rezidența literară oferită de Fundația Cărturești. Cât te-a ajutat rezidența?

Mi-a prins extrem de bine rezidența. În sfârșit, îmi auzeam din nou gândurile după 3 ani de tăcție. Iar pentru a scrie proză, acest lucru este esențial. Pe această cale, personajele mele și cu mine mulțumim încă o dată librăriilor Cărturești și Asociației Pro Patrimoniul că ne-au găzduit. Dacă nu trăiești alături de personajele tale zi de zi, acestea au tendința să se îndepărteze de tine, să-și facă de cap și în cele din urmă să dispară în tărâmul fantomelor, de unde e foarte greu să le mai recuperezi. Am fost atât de bucuros când am aflat că am câștigat bursa și rezidența, încât mi-am făcut un plan de bătaie foarte riguros, asta înseamnă o schiță detaliată despre ce vreau să scriu acolo și o listă de cărți pe care să le citesc. Să scrii este un privilegiu. Cititul

este, de asemenea, un privilegiu. Dacă ne dorim ca literatura română să devină una de nivel mondial, ar trebui să existe mult mai multe astfel de rezidențe și burse în țara noastră.

Naratorul romanului *Multă forță și un dram de gingășie* poartă numele tău, iar fiul naratorului are numele fiului tău. Cum vezi tu componenta autobiografică a cărții?

Componenta autobiografică e scheletul peste care se suprapune un univers paralel. Ce-ar fi fost dacă eu n-aș fi devenit poet? Ce ar fi fost dacă prietenul meu cel mai bun din perioada liceului ar fi ajuns un extremist? Dacă vrei, componenta autobiografică e o cabină de simulare VR, iar ceea ce se întâmplă în cabină e ficțiunea.

Relația tată-fiu reprezintă o temă importantă a cărții. Naratorul pare că încearcă să-și dobândească libertatea, să scape de sub dominația tatălui. Tu, autorul, cum te raportezi la discuția asta?

Aici e o altă diferență mare, aș spune eu, între biografia mea și lumea romanului. Mie mi-a luat ani întregi să ajung la o relativă stare de pace în relația tată-fiu. Personajul preia o parte din frustrările mele de la acea vârstă (19-20 de ani) și la un moment dat defulează. De asta îmi place literatura: de multe ori trăim într-o stare difuză, care poate dura ani întregi și ne ia la fel de mult să înțelegem ce ni se întâmplă. Literatura reușește să condenseze această mazăre biografică în ceva exploziv. Literatura provoacă limpeziri și catharsis.

Fiul tău are patru ani. Sunt curiosă cum și dacă te-a schimbat pe tine rolul de tată.

Da, m-a schimbat, e inevitabil. Cred că aici cuvintele de ordine ar trebui să fie „adaptare” și „învățare”. Am învățat să ghicesc și să mă adaptez la nevoile unei ființe despre care nu știam mare lucru, doar faptul că e sânge din sângele meu. Am învățat să fiu mai empatic și mai răbdător. Am învățat că impunerea cu forța a unui lucru asupra unei alte persoane, oricât de neînsemnat ar fi acel lucru, este profund greșită. Între oameni ar trebui să existe doar negociere, zero violență. Pe lângă aceste procese adaptative, am mai învățat ceva: cât de important e felul în care omulețul vede lumea prin ochii tăi. Nu e necesar ca un copil să perceapă în mod direct atitudinea părintelui. Aceasta i se transmite în mod subtil. Atunci îți dai seama că e foarte mult loc pentru îmbunătățirea propriei persoane. Copilul e un indicator al sănătății noastre psihice și morale. Și mai e ceva, am învățat să-mi folosesc mai bine timpul.

Iată o declarație pe care ai făcut-o într-un interviu acordat lui Bogdan Coșa, pentru DOR: „Cât privește mulțumirea părinților în carne și oase, la acest capitol mi-e mai ușor să activez scuturile. Am ajuns într-un punct în care prefer să mă expun mai puțin, în care le arăt doar ceea ce-mi convine din cum sunt eu. (...) Când mă întâlnesc cu ei, port costumul de camuflaj”. Funcționează?

Da, uneori funcționează. Dar, pentru că relația cu părinții este de obicei una atât de importantă, una în care fiecare cuvânt contează, te poți trezi rănit pe neașteptate, cu tot camuflajul din dotare. Și invers, poți răni foarte tare și atunci când ești (sau crezi că ești) la adăpost. Nu cred că există cineva care să poată discuta cu limpezimea și concizia unui antropolog stăpân pe mijloacele sale despre trecutul, prezentul și viitorul propriei familii.

În același interviu amintit anterior am citit că titlul inițial al cărții era altul, dar ai decis să-l schimbi.

Titlul provizoriu era *De mai mare dragul*, expresie care se și regăsește de două ori în carte. După ce am considerat că am terminat de scris și am început să recitesc manuscrisul, mi-am dat seama că e un titlu insuficient, că nu acoperă

decât parțial ceea ce am de zis. Au urmat mai multe titluri provizorii, de care mă îndrăgosteam și pe care apoi ajungeam să le detest foarte repede. Din fericire, în timpul uneia dintre sesiunile de redactare am găsit ceea ce căutam.

Ai în carte două momente puternice petrecute în apropierea unei cariere de piatră. Primul: „M-am uitat în jos la carieră (...) și atunci am simțit că eu sunt stăpânul pământului”. Al doilea: „un bărbat dezgheța motorul unui camion Roman cu o torță din câlți muiată-n motorină. Ce-ar fi să-i iau torța și să dau foc parcării? Ce-ar fi să dau foc întregului oraș?”. Îți amintești vreun asemenea moment din viața ta?

Da, cred că se întâmpla prin 2009. Eram pe Piatra Mare și tot platoul era înflorit, deci trebuie să fi fost sfârșitul lui iunie. Țin minte că stăteam în mijlocul ierbii, îi așteptam pe ai mei, să ajungă și ei sus. Cerul era ca de sticlă topită și firele de iarbă păreau și ele transparente. Mă bătea soarele în cap și era bine. Mă simțeam aneantizat și foarte viu în același timp, nu știu cum să spun asta altfel. În minutele acelea, mi-am dat seama ce era toxic în relația mea cu fata de care mă simțeam încă îndrăgostit. Atunci am făcut un bilanț și tot atunci am rupt-o cu ea definitiv în inima mea.

Foarte prezent în carte este microuniversul româno-maghiar. Cum a fost copilăria ta în acest spațiu?

A fost o copilărie nu foarte diferită de cea a copiilor de etnie română. Am făcut doar grupa mică la grădinița în limba maghiară, apoi ai mei m-au transferat la o grădiniță cu program prelungit cu predare în limba română. Am avut ceva dificultăți în a mă adapta la limba română, limbă pe care nu o vorbeam acasă. Puneam sufixe românești la cuvintele ungurești și gesticulam ca apucatul, poate-poate mă înțelege cineva. Țin minte că la un moment dat voiam să le povestesc colegilor ceva despre un leu, dar nu cunoșteam termenul românesc, așa că am adăugat cuvântului „oroszlán” (leu), terminația „-ul”. „Oroszlánul, oroszlánul”, le spuneau eu colegilor, mimând fără succes animalul fioros. Școala noastră era în aceeași curte cu școala numărul 6, unde învățau copiii români. Ne era frică de unii dintre ei, mai ales de un băiat schiop care-și făcuse un ritual din

a-i lua la fugă și la șuturi pe copiii maghiari ieșiți în pauză. În ciuda faptului că era schiop, băiatul avea o forță extraordinară. Ne fream de el ca de Satana. Au existat câteva incidente în troleu, în drum spre casă, când călătorii adulți ne atrăgeau atenția că suntem în România și că am face bine să vorbim românește. Cu toate astea, nu am perceput mediul majoritar românesc al orașului Brașov ca fiind unul deosebit de ostil, cu toate că anii '90 așa au fost cam pentru toată lumea: volatili și plini de violență.

Ce reacții ai primit de la cei apropiați după ce ai citit *Multă forță și un dram de gingășie*?

O fostă prietenă, personajul Edit din carte, mi-a spus că i-a plăcut cartea, dar că anumite lucruri nu i-au picat bine. Cred și eu! Trebuie să fie foarte ciudat să te vezi prin ochii altcuiva, mai ales dacă cel care îți face portretul e un narator-personaj arogant și snob, un misogin plin de frustrări. Mie cel mai teamă mi-a fost de reacția părinților. Dar nici unul nu a comentat paginile în care apar, nu neapărat flatante. Tata a avut în schimb câteva obiecții legate de felul în care am tratat problema maghiară, spunându-mi că în anumite locuri ar fi meritat să insist mai mult. Maică-mea a obiectat în privința episodului transformativ al personajului, întrebându-se dacă am lăsat într-adevăr în urmă cu totul atitudinea toxică față de femei.

Care au fost cele mai mari provocări ale scrierii volumului?

Una dintre cele mai mari provocări a fost scrierea capitolului despre extremiștii maghiari. M-am documentat destul de serios, am citit tot ce se putea pe subiect, inclusiv *Manualul Luptătorului pentru Libertate*, scris de ideologul din umbră al organizației HVIM (Mișcarea de Tineret Șaizeci și Patru de Comitate). O altă provocare a fost găsirea unei poziții echidistante față de ambele comunități, cea maghiară și cea română. Scopul era ca în cele din urmă să demonstrez că orice fel de atitudine extremistă este condamnată.

Scrii ceva acum?

Scriu și proză, și poezie. Dacă trece o perioadă mai lungă de o lună fără să scriu poezie, nu mă simt bine. Acum scriu poeme de tătic. E un proiect la care lucrez de mai bine de patru ani. Intenționez să mai lucrez încă vreo trei ani la

el. Atunci o să aibă cei șapte ani de acasă și va putea pleca în lume. Scriu proză pentru un proiect. Un fel de microroman Young Adult. Deși îmi place să cred că nu e doar pentru adolescenți.

Ești și traducător din engleză și maghiară. Care e cea mai recentă traducere și la ce lucrezi acum?

Am tradus recent romanul *Dosarele mamei mele*, de András Forgách, pentru colecția Anansi de la editura Pandora M, coordonată de Bogdan-Alexandru Stănescu. Acum traduc un roman Young Adult, *Homecoming*, de Cynthia Voigt, pentru editura Art.

Cum arată o zi din viața ta de scriitor și traducător?

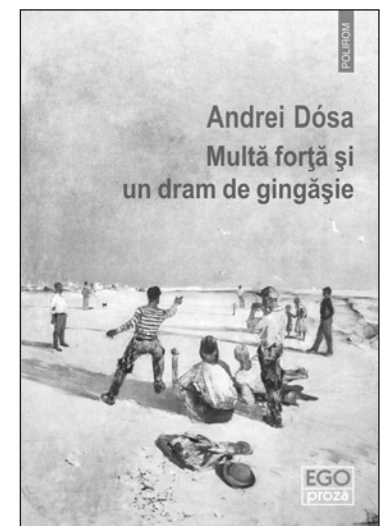
Dimineața îmi fac un ceai sau o cafea, iau micul dejun și mă apuc de tradus. Cu cât mă apuc mai devreme, cu atât merg mai bine, pentru că am creierul odihnit. Apoi urmează prânzul. După prânz, mă ocup de alte proiecte. Scrisul, activitatea care îmi este cea mai dragă, îl las la urmă. Apoi mă joc câteva ore cu fiul meu sau ieșim la o plimbare ca să mă eliberez de stres. Seara, dacă mai am capacitatea să parcurg pagini tipărite, atunci citesc. După ce culcăm copilul, dacă nu suntem morți de oboseală, încercăm să ne uităm la un serial pe Netflix sau la un lungmetraj.

Fac o oprire și la subiectul „pandemie”. Cum a fost pentru tine debutul ei? Ce a ajutat?

M-a ajutat să înțeleg beneficiul amânării publicării. Am impresia că lumea literară de la noi e obsedată să publice cu orice preț, fără să țină cont de cât de important este factorul timp. Nu spun că trebuie să cădem în extrema cealaltă și să lucrăm timp de 17 ani la o carte, ca Bulgakov, dar ar fi bine să nu ne lăsăm furați de mirajul publicării imediate.

Te-ai mutat din București în Brașov, orașul natal, în urmă cu aproximativ 2 ani. Cum a fost această mutare făcută cumva contra curentului?

În primă fază m-a deprimat un pic, pentru că eu mă raportam la Brașovul de acum 10-15 ani, cel descris în roman, un oraș destul de inert din punct de vedere cultural. Cu timpul însă mi-am dat seama că nu e așa, că orașul se dezvoltase cât am lipsit eu, au apărut festivaluri și spații alternative care înainte nu existaseră.

Ți-e dor de București?

Îmi place mult caracterul eclectic al orașului, îmi plac spațiile virane semisălbătice pe care le poți descoperi în cele mai neașteptate locuri (de exemplu în spațiile SEMA Parc). Îmi plac personajele care îl populează în timpul nopții, acele personaje care întotdeauna mi-au amintit de prima parte a poemul *Howl* de Allen Ginsberg. Îmi e dor uneori de energia anumitor locuri, de efervescența culturală, de scenele alternative, de galeriile de artă mai mult sau mai puțin obscure, de oamenii adunați din toate colțurile țării și ale Republicii Moldova să facă artă.

O întrebare pe care nu ți-a adresat-o nimeni într-un interviu și la care ți-ar plăcea să răspunzi?

Ce muzică ascultai când erai mic? Îl rugam pe tata să-mi pună vinilurile lui, pentru că mă intrigau copertile. Îmi plăcea mult Blue System, *Walking on a Rainbow*, Rolling Stones, *Brown Sugar*, o compilație făcută de bulgari și multe altele, inclusiv Gershwin.

Care e prima ta amintire?

Cred că prima amintire e când îmi făceau ai mei băiță pe masa din bucătărie, în cădița galbenă de plastic. Eram nespul de fericit, copleșit în același timp de un sentiment de recunoștință și de exaltare.

Care crezi că ar putea fi prima amintire a fiului tău?

Poate că de când avea 10 luni și a mâncat cu poftă cireșe. S-a umplut de zeamă din cap până în picioare și a reușit să păteze și masa pe care stătea.

Ce face Andrei Dósa într-un univers paralel?

Într-un univers paralel, sunt un instructor pe o ambarcațiune cu vele. În timpul liber, mă plimb cu barca pe coasta Mării Mediterane. **SDC**

O istorie plină de discordie: scandalul de la IICCMER

Institutul de Investigare a Crimelor Comunismului și Memoria Exilului Românesc (IICCMER) are o istorie aparte în sine, una încercată de multe scandaluri.

RADU CUCUTEANU

Cel mai recent este legat de demisia cu cântec a Alexandrei Toader, numită în funcția de președinte executiv de fostul premier Ludovic Orban. IICCMER depinde de guvern, care îi numește conducerea executivă.

FOARTE SCURTĂ ISTORIE

Institutul a apărut din fuziunea Institutului Național pentru Memoria Exilului Românesc (INMER), înființat de Adrian Năstase pe când era premier, în 2004, și Institutul de Investigare a Crimelor Comunismului (IICCR), înființat în 2005. În 2009, guvernul Boc comasează cele două institute, formând actualul IICCMER, condus de Marius Oprea și Dinu Zamfirescu.

În 2010, aceștia au fost destituiți, pentru ca la conducerea IICCMER să fie adus Vladimir Tismăneanu, în echipă cu Ioan Stanomir, ca director executiv.

Mandatului acestuia îi urmează cel al lui Andrei Muraru, apropiat și el PNL și actualmente ambasador extraordinar și plenipotențiar al României la Washington, care a funcționat în tandem cu Dinu Zamfirescu.

În 2014, Victor Ponta îl aduce în fruntea IICCMER pe Radu Preda, teolog ortodox, care conduce instituția până în ianuarie 2020. Atunci Marius Oprea arăta că acesta a refuzat să scoată la concurs postul de la Investigații Speciale, ținându-l pe arheolog numai în detașări, la fiecare 6 luni. Radu Preda (președinte executiv) a făcut echipă cu

Cosmin Budeancă (director general, iulie 2014 – decembrie 2015) și Alin Mureșan (director general, decembrie 2015 – decembrie 2018).

Chiar dacă și până în acel moment scurta istorie a IICCMER fusese tumultuoasă, de acum încep marile scandaluri cu adevărat. Pentru că sub conducerea lui Radu Preda institutul ajunge într-o criză profundă, analizată de „Să fie lumină”.

NUME CONSACRATE PLEACĂ, VINE ÎN SCHIMB DNA

Dar până atunci trebuie amintit cum numirile politice au tot erodat activitatea de cercetare, din consiliul științific al IICCMER plecând Liviu Antonesei în 2014, când Ponta l-a desemnat pe Daniel Barbu în consiliul științific. Un an mai târziu, în septembrie 2015, o serie de alte nume se autosuspendă din consiliu. Este vorba despre Zoe Petre, Dennis Deletant, William Totok, Cristian Pârvescu și Adrian Cioroianu, care recurg la acest gest ca protest față de declarațiile lui Radu Preda. Situația însă rămâne neschimbată.

Abia în 2020, după ce devine preotul unei parohii din Germania, va părăsi Radu Preda postul. Pentru ca în decembrie 2021 IICCMER să sesizeze DNA în legătură cu mandatul său, în urma unui control al Curții de Conturi, pentru „cheltuirea unor fonduri de la bugetul de stat, în cuantum de 1.887.450 lei”, sumă folosită pentru servicii de consultanță și proiectare de specialitate în proiectul Memorialul „Închisoarea Tăcerii” Râmnicu Sărat și Centrul Educațional privind Comunismul

în România. Între timp, prestigiul instituției scade tot mai puternic, ajungându-se ca Fundația Konrad Adenauer să întrerupă oficial colaborarea cu IICCMER. Într-un răspuns oferit publicației „Să fie lumină”, Hans Martin Sieg, directorul biroului din România al Fundației Konrad Adenauer, arată că „institutul nu mai era capabil să implementeze proiecte comune”.

INTRĂ ALEXANDRA TOADER

După plecarea lui Preda din post, vine momentul în care Alexandra Toader devine președinte executiv al IICCMER, până în momentul demisiei sale de pe 17 ianuarie 2022.

Dar această demisie a survenit pe fondul unei scrisori deschise a cercetătorilor IICCMER, care denunță abuzurile și practicile conducerii. Scrisoarea a fost dată publicității la finalul anului trecut, cu o serie de acuze foarte grave, semnatarii cerându-i premierului demiterea directorului executiv. Ce e drept, cuvintele grele nu au lipsit din nici o parte; în anunțul demisiei sale, Toader afirmă: „Este regretabil faptul că privarea unor salariați/ terțe persoane de privilegii financiare și de orice altă natură (privilegii de care unii au beneficiat anterior și care pot fi plasate la limita legii) a generat acțiuni abjecte, cu scopul inducerii în eroare a celor mai înalte foruri decizionale (subl. red.)”.

Ce ne spune acest lucru? Că demisia nu a venit de bună-voie, ci că i-a fost cerută de la biroul prim-ministrului.

NEMULȚUMIRI DIN TOATE PĂRȚILE

Trebuie amintit aici faptul că unul dintre parteneriatele pe care a reușit să le încheie IICCMER a fost cu Fundația „Gheorghe Ursu”, în aprilie 2021, pentru colaborarea în recuperarea memoriei represiunii din timpul Revoluției din decembrie 1989, investigarea crimelor și abuzurilor fostelor instituții de represiune ale statului comunist. Dar pe 30 noiembrie reprezentanții Fundației luau notă

de faptul că parteneriatul nu se concretiza nicicum și atrăgeau atenția asupra „blocajului de la IICCMER”. Dar nu e singura situație de acest fel. Spre exemplu, Asociația Foștilor Deținuți Politici din România a atras atenția în mai multe rânduri prin comunicate publice (3 iunie 2020, 31 iulie 2020) asupra problemelor dovedite de instituție.

ACUZELE CERCETĂTORILOR

Cei 12 semnatari ai scrisorii deschise prin care se cerea demiterea Alexandrei Toader din funcția de președinte executiv arată o sumedenie de motive, pe care încercăm să le prezentăm pe scurt: unul dintre principalele proiecte asumate este cel al Muzeului memorial „Închisoarea tăcerii” Râmnicu Sărat, directoarea fiind considerată „incapabilă de implementarea proiectului”.

Totodată, semnatarii protestează „față de modul de conducere discreționar și abuziv”, ca și de lipsa „de respect și considerație a doamnei Alexandra Toader față de victimele regimului comunist și față de urmașii acestora”, cărora le-ar fi ignorat solicitările adresate IICCMER.

O altă acuză conținută de scrisoare este cea privind cercetarea: „nu a dispus demararea nici unui proiect major de cercetare, în ciuda mai multor propuneri”. Alexandra Toader, spun petiționarii, nu a aprobat continuarea proiectului Rețeaua memoriei, nici Universitatea de Vară de la Râmnicu Sărat, cum a anulat și expoziția itinerantă Comunismul în România. La fel, a anulat o conferință „cu doar câteva ore înainte de începere” și a amânat *sine die* publicarea volumului *Morfologia (ne)vinovăției. Alfabetul detenției feminine în comunism*.

„Protestăm împotriva transformării IICCMER într-un fief personal!”, clamează cei 12 semnatari ai scrisorii deschise, care o acuză pe Alexandra Toader că a „refuzat în mod constant dreptul cercetătorilor de a participa la evenimente și sesiuni științifice unde erau invitați”, aceștia având

interdicția de a merge la arhive sau biblioteci.

„Numirea Alexandrei Toader este consecință directă a tentativei de capturare a Institutului de către persoane care și-au dorit și doresc cu orice preț să dispună de sensibilul subiect al represiunii comuniste ca de un fief personal”, se arată în cuprinsul scrisorii.

Problemele de comunicare sunt atât interne („refuză constant dialogul cu cercetătorii din subordine, comunicarea făcându-se exclusiv prin note interne”), cât și externe („nimeni nu are dreptul de a vorbi în numele IICCMER, în afara domniei sale. Chiar și așa, în tot acest interval de timp, domnia sa a avut mai puțin de 5 intervenții în mass-media”), ceea ce este de natură să afecteze coeziunea internă a Institutului, ca și imaginea sa publică. Lista acuzațiilor formulate în scrisoarea deschisă este mult mai lungă. Finalul îl cunoaștem: demisia Alexandrei Toader din fruntea IICCMER.

ȘI ACUM, CE?

Dar ce se întâmplă de acum? Pentru că problema este că în fruntea instituției numirile se fac politic: IICCMER se află în subordinea directă a guvernului și în coordonarea premierului, sub tutela Secretariatului General al Guvernului. Automat, aceasta transformă Institutul într-o jucărie pentru puternicia zilei. Iar, dacă din acuzele formulate reiese ceva, atunci este vorba de nevoia unei administrații adevărate, separată de partea științifică.

Astăzi se vehiculează propunerea ca Andrei Ursu, fiul lui Gheorghe Ursu, ucis de Securitate, să devină noul conducător al IICCMER. Dar ce rost ar putea avea asta, atât timp cât nu se vorbește de necesitatea schimbării legislației, de scoaterea instituției de sub palma guvernurilor? IICCMER trebuie depolitizat și făcut să atârne de o instituție academică, iar conducerea sa ar trebui să fie atribuită prin concurs, ca la atâtea alte instituții onorabile ale statului. Dar se va dori acest lucru? **SDC**

Cu ce discuri am rămas din 2021

Dincolo de festivaluri și cele câteva concerte din stagiunile românești, am ascultat și destule CD-uri în anul ce a trecut. Iată-le pe cele cu care am rămas, în a doua și ultima retrospectivă a anului 2021 în muzica clasică.

ILUMINĂRI

Deși o revelație în Europa ultimelor decade, muzica lui Weinberg e puțin cunoscută și cântată la noi. „Vrem să înlăturăm întinericul, acea pătură de necunoaștere ce acoperă opera lui”, declară clujenii din Arcadia cu acest prim album, din cele șase volume ce ar putea apărea până în 2024. O interpretare spectaculoasă și emoțională, cu sunet penetrant și o interiorizare conștientă a tempourilor capricioase ce traversează anxietăți profunde și frumuseți transparente.

Arcadia Quartet, Weinberg: String Quartets, vol. 1, Chandos, 8 ianuarie 2021/ Cvartetul Arcadia: Ana Török – vioară, Răsvan Dumitru – vioară, Traian Boală – violă și Zsolt Török – violoncel

ÎN CĂUTAREA CONCERTULUI REGĂSIT

Pe 1 iulie 1907, Marcel Proust își invită prietenii la un concert privat, la fastuosul Ritz. Programul dezvăluie gustul impecabil al unuia dintre cei mai melomani scriitori din istoria literaturii: Fauré, Wagner, Schumann, Chopin și Couperin. Théotime Langlois de Swarte și Tanguy de Willencourt recrează cu emoție și virtuozitate acea seară, într-o înregistrare rafinată: o madlenă muzicală care contopește epoci și abrogă curgerea timpului. **A concert at the time of Proust, Harmonia Mundi, 19 martie 2021/ Théotime Langlois de**

Swarte – vioară și Tanguy de Willencourt – pian

AD ALTA VOCE

A debutat în anul în care am văzut-o la Enescu în *Peter Grimes*, cu un magnific Wagner-Strauss, iar acesta e al doilea album solo al celei mai importante soprane lirico-dramatice a momentului. Lise Davidsen e o forță a naturii, cu volum impresionant, timbru radiant și tehnică minunată în repertoriul cântat frust, fără menajamente sau trucuri de studio. Un Beethoven minunat, o emoționantă *Ave Maria* și un *Wesendonck-Lieder* de o frumusețe răvășitoare!

Lise Davidsen, Beethoven, Verdi, Wagner, Decca, 26 martie 2021/ Lise Davidsen – soprână, London Philharmonic Orchestra & Sir Mark Elder

ETERNA PROȘPEȚIME

Acesta e Bach, mereu același și mereu proaspăt, indiferent de epoci, arcuș baroc, vibrato, ornamentică, alternanțe ritmice sau tempouri discutabile: eternul Bach e un miracol doar cântat din inimă! Iar violonistul cu fața arsă într-un accident al copilăriei îi cântă *Sonatele și Partite* solo cu iubirea și tristețea unei înregistrări de pandemie. Ce frumusețe în *Largo* din *Sonata a treia în do*, ce radianță împlinită în *Gavotte en rondeau* din *Partită!*

Augustin Hadelich, Bach: Sonatas & Partitas, Warner, 9 aprilie 2021/ Augustin Hadelich – vioară

FRUMUSEȚEA CONTRARIILOR

S-au întâlnit într-un tren spre Valencia în 2016, iar violonista i-a cântat în aceeași seară o lucrare, la bis. De atunci, Coll a scris patru piese pentru ea, dintre care acest

Discurile anului 2021

Concert pentru vioară (2019), o pendulare între furii explozive și senzualități impredictibile și *Four Iberian Miniatures*, ireverențioasă parodie folclorică. Albumul e un dar al violonistei îndrăgostite de provocări pentru un compozitor de 37 de ani și favoritul meu între cele patru discuri Pat Kop din 2021!

Francisco Coll, Orchestral Work, Pentatone, 21 mai 2021/ Patricia Kopatchinskaja – vioară, Orchestre Philharmonique du Luxembourg & Gustavo Gimeno

BELLEZZA MORTALE

Despre Nero n-au scris doar Tacitus și Dio Cassius, ci și Scarlatti, Händel și Monteverdi, iar acest recital baroc cu două cantate în premieră mondială (*La morte di Nerone* și *La Poppea*) ne conduce într-o călătorie în psihologia omului și a celor care și-au întâlnit moartea în văpaia mâniei sale. Intensitatea dramatică a mezzosopranei Kate Lindsey și acompaniamentul rafinat al britanicilor din Arcangelo fac din *Tiranno* unul dintre „barocel” mele favorite din 2021. **Kate Lindsey, Tiranno, Alpha, 28 mai 2021/ Kate Lindsey – mezzosoprană, Arcangelo & Jonathan Cohen**

torso completat de violoncelistul austriac! Lansat pe 19 august la „Concerte pe Siret” de la Mihăileni, albumul are pe lângă „senzația palpabilă a misterului și a sondării infinite” proprie muzicii enesciene și tandrețea romantică a Vienei, pe care Enescu nu a uitat-o niciodată.

George Enescu: Complete Works for Cello and Piano, Paladino, 19 august 2021/ Rudolf Leopold – cello, Raluca Știrbăț – pian

DOCUMENT

După 30 de ani, Krystian Zimerman revine la Beethoven cu o versiune capodoperă: sens al frazei și tușeu excepțional, sunet orchestral bogat și o profunzime dintr-o lume demult dispărută. O integrală document în istoria înregistrărilor concertelor beethoveniene pentru pian și orchestră.

Beethoven: Complete Piano Concertos, DG, 9 iulie 2021/ Krystian Zimerman – pian, London Symphony Orchestra, Simon Rattle

NEMURITOR

La 500 de ani de la naștere, Graindelavoix îl omagiază pe maestrul renascentist al muzicii polifonice în stilul caracteristic, unul din nou stupefiant, dar magistral, cu o excepțională organicitate a septetului vocal masculin în care românul Adrian Sîrbu e din nou tenor. E înscenarea perfectă a unui *mise en abyme* acompaniat pe alocuri de lut și țiteră, unul la capătul căruia logiul mortalității îl va transforma pe creatorul său într-un imortal. Josquin e viu!

Josquin, the Undead: Laments, Explorations & Dances of Death, Glossa, octombrie 2021/ Graindelavoix & Björn Schmelzer

CĂTĂLIN SAVA
RUBATO

DE VORBĂ CU DUMNEZEU. GUBAIDULINA 90

Sofia Gubaidulina e un fel de filosof muzical care își pune mereu întrebări despre viață, filtrate prin credința în Dumnezeu și puterea de transformare a muzicii. Discul e un omagiu la împlinirea a 90 de ani, cu trei premiere orchestrale, între care al treilea concert pentru vioară: *Dialog: Tu și Eu*. Magistral, nou, provocator, dificil și cathartic. Și, în același timp, un adevărat test acustic pentru audiofili.

Sofia Gubaidulina – Dialog: Ich und Du; The Wrath of God; The Light of the End, DG, 22 octombrie 2021/ Vadim Repin, Gewandhausorchester Leipzig & Andris Nelsons

IMPONDERABILITATE

Iubesc puritatea naturală a vocii sopranei Sabine Devieille, de a cărei coloratură m-am îndrăgostit într-o comedie lejeră de André Messager. E și o superbă mozartiană, dar aceste pagini oratoriale Bach-Händel, de loc facile, din albumul înregistrat cu orchestra fondată în 2006 de soțul ei, Raphaël Pichon, sunt magistrale. Sensibilitate și inteligență = emoție, cine nu s-ar emoționa la imponderabilitatea din *Tu del ciel ministro eletto* (Bellezza)?

Sabine Devieille, Bach & Händel, Erato, 5 noiembrie/ Pygmalion & Raphaël Pichon

SAINT-SAËNS 100. TRIUMFUL SIMFONISMULUI FRANCEZ

Integrala care a cucerit inimile melomanilor francezi. Cu directorul artistic al Festivalului Internațional „George Enescu”, Cristian Măcelaru. Un disc de colecție.

Saint-Saëns: Complete Symphonies, Warner Classics, 5 noiembrie 2021/ Orchestre Nationale de France & Cristian Măcelaru

Audiție plăcută! **SDC**

Discurile anului 2021 (II)

Horia Corcheș – O rochiță galbenă, ca o lămâie bine coaptă

„Suplimentul de cultură” vă prezintă în avanpremieră un fragment din volumul *O rochiță galbenă, ca o lămâie bine coaptă*, de Horia Corcheș, care va apărea în curând în colecția „Ego. Proză” a Editurii Polirom.

– FRAGMENT –

Își trase mânușile albastre pe mâinile subțiri, ca de fetiță, și-și apropie simultan scaunul cu role câțiva centimetri, împingându-se în tălpi. Avea unghiile date cu oja, un cărămiziu, culoarea rujului bunicii. Dar lacul aplicat deasupra făcea nuanța să pară nu din anii '50, ci din plină vogă contemporană. Nu prea folosea oja colorată,

de obicei le dădea doar cu lac transparent. Nu purta nici un inel.

Îi puse mâna pe umăr. De cealaltă parte, asistenta îi așeză pe piept un șervețel de hârtie verde, prins în colțuri cu un șnur de plastic, pe care i-l trecu pe după cap.

– Vă dau și în mână un șervețel, îi spuse, în timp ce-i și puneă între degete unul asemănător cu cel de la gât, dar fără șnur.

– Ce mai avem de făcut? Parcă una mică, pe partea distală a premolarului din dreapta.

– Da, e ultima, spuse, încercând să zâmbească.

Întinse mâna dreaptă spre lampa enormă a aparatului, întorcându-și și privirea. Torsul i se aplecă puțin în față. Prin tricou, sânul drept se contură ca o portocală. Mâneca i se ridicase înspre umăr și brațul se suprapuse o fracțiune de secundă peste cercul lămpii. Părea un neon prins la cele două capete în suporturi albastre. Trase lampa deasupra.

Își puse palma dreaptă pe obrazul lui stâng. Plasticul mânușii era rece. Respira egal. Aerul

inhalat nu avea nici un miros.

– Doamna Mărioara, un tampon cu vaselină, vă rog, și depărtătorul.

Îi unse buzele de-a lungul, începând cu cea de jos, continuând circular cu buza de sus, apoi îi introduse inelul de plastic în gură.

– Mai relaxat, mai relaxat. Nu trebuie așa mare. Așa. Doamna Mărioara, să-mi dați mai întâi oglinda plană. Bun, să vedem puțin. Apropiați puțin mai tare, da, puțin mai în dreapta capul, înspre mine, bărbia mai în piept, să pot vedea mai bine.

Purta pantaloni albi, mulați pe picioarele subțiri. Le îndepărtase într-un unghi larg. Genunchiul stâng i se apropiase milimetric de scaunul pe care stătea întins și-i atinse brațul. Nu și-l retrase.

Inelul de plastic din gură îi împiedica orice grimasă, nu-i dădea voie să rostească nici un cuvânt. Privea în stânga puțin, înspre vârful ghetelor albastre, curate. Păreau date atunci, de curând, cu un strat de silicon, pentru că încă luceau. Pantaloni de culoare deschisă, un bej, se ridicase mai sus pe piciorul stâng decât pe cel drept. Făcuse o cută mai jos de genunchi, triumphiulară. Sărea în ochi, dar nu se uita înspre picioarele lui.

– Poate va trebui să intru mai adânc puțin azi. Dacă o să doară, facem o anestezie.

Dădu din cap afirmativ, după ce încercă instinctiv să rostească un cuvânt, poate OK, uitând de inelul de plastic din gură. Din gât îi ieșise doar un hârâit și obrazii i se înroșiră puțin, dar ea nu observă

conține o privire echilibrată ideologic asupra epocii, nu o denunță, nici nu o idilizează). Cartea este extrem de actuală și prin surprinderea deopotrivă empatică și critică a masculinității angoasate. Memoria caldă a familiei, trecutul recent ca totalitate socială difuză, iubiri dezamăgitoare, fapte și fantezme erotice. Sunt sigur că, prin toate acestea, vocea narativă a lui Horia Corcheș își va găsi rolul și locul în istoria literaturii române contemporane.“ (Claudiu Turcuș)

sau se prefăcu că nu observă. Saliva i se adunase sub limbă și curgea spre gâtje. Îi simțea gustul amestecat, mai ales de eucalipt, rămas de la guma de mestecat.

– Ce amortește nu doare, spuse râzând. *Fair enough*.

Din părul blond, adunat într-un coc în spate, mai degrabă înfoiat decât mare, îi scăpase o șuviță peste fruntea lată, ușor bombată, și peste ochi. O dădu pe spate cu brațul, îndoindu-și-l din cot. În mână apucase freza și o clipă mâneca scurtă a tricoului lăsă să i se vadă în umbră pielea netedă, până la subraț. Repetă mișcarea, căci șuvița nu se aranjase, apoi se aplecă deasupra gurii deschise, imobilizate cu inelul de plastic. Până să pornească freza, asistenta îi introduse furtunul de aspirație în gură, sprijinindu-l în partea de jos de inel, peste buza. Înghiți cu greu saliva care i se adunase sub limbă. Porni și aspirația.

Își aplecă ochii deasupra. Câteva zeci de secunde privi în interiorul gurii căscate, fără să se miște, ținând freza în mâna dreaptă, la câțiva centimetri distanță de tâmplă. Pe frunte, înspre stânga, avea o cicatrice mică, veche, cât un bob de

orez, în formă de triunghi. Ridică privirea și puse freza la loc, în stativ. Luă de pe măsuta aparatului o mască de hârtie albastră și și-o puse pe față, trecându-și elasticele laterale în spatele urechilor. Nasul mic, ascuțit îi rămase deasupra marginii de sus a măștii. Luă din nou freza și-și îndreptă privirea spre gura căscată.

Freza făcea un zgomot egal, aproape discret, amestecat cu cel al pompei de aspirație. Nu-l privea. Asistenta ținea cu mâna stângă furtunul. Închise ochii. După câteva zeci de secunde tresări și-i deschise, apoi se relaxă din nou.

– N-am atins nervul. A fost doar o senzație, prin iradiere.

Scoase din gură freza. Își ridică privirea și-l scrută în ochi.

– La sfârșit vă arăt ceva frumos.

Tăcu abrupt după replica scurtă, apoi îi puse mâna stângă pe umăr și adăugă, râzând:

– Dar să știți că nu mă dezbrac!

Îi susținu privirea, fără a-și mișca pupilele și fără a clipi. Încercase să zâmbească, dar buzele îi erau imobilizate.

Începuse din nou să lucreze. Freza continua să curețe pereții interiori ai cariei. **SDC**

AUTORUL

HORIA CORCHEȘ (n. 1974) a absolvit Facultatea de Litere la Universitatea „Babeș-Bolyai” și este profesor de limba și literatura română. Debutază editorial în 2008 cu un volum de poezie. Urmează două romane, *Istoria lui Răzvan* (2014) și *Partaj* (2016), și volumul de poezii *În sfârșit am o viață perfectă* (2021). Scrie articole de opinie și de specialitate în „Dilema veche”, „Școala9”, „Perspective”, „Revista cercurilor de lectură”, publică proză scurtă în reviste ca „Iocan”, „Familia”, „Vatra” etc., precum și în antologiile. Este membru al juriului Concursului de creație literară Trofeul Arthur, al Concursului de creație literară „Locuiește în povestea!” și al Concursului de manuscrise Prozoteca.

CARTEA

„Scriitor matur, cu experiență deja consacrată în genuri multiple – poezie, roman sau eseistică literară –, Horia Corcheș revine cu un volum în care ficțiunea autobiografică se întâlnește fertil cu moduri narative contemporane. Volumul e emoționant prin montajul memoriei afective și problematizant prin lipsa de încrâncenare anticomunistă (incursiunea în anii '80-'90

Online & live despre volumul *Europa mea* de Gheorghe Ursu

• Miercuri, 9 februarie, începând cu ora 19.00, pe paginile de Facebook Polirom:

facebook.com/polirom.

editura și Cărturești:

facebook.com/Carturesti,

va avea loc lansarea volumului *Europa mea* de Gheorghe Ursu.

• Invitați: Tania Radu, Gelu Ionescu, Andrei Ursu, Ovidiu Șimonca

• Prefață de Andrei Ursu

• Postfață de Ștefan Bosomitu „După ce secretarul organizației de bază a refuzat să-mi dea recomandarea pentru călătoria peste hotare, după ce comitetul oamenilor muncii mi-a respins recomandarea, după ce, la 10 luni după cele de mai sus, am scris o nouă cerere, după ce Sectorul de Partid mi-a respins cererea, după ce am reușit să mă înscriu pe lista de audiențe la Prim-Secretarul Sectorului de Partid, după ce Serviciul Personal mi-a comunicat că răspunsul Sectorului de Partid a fost *se respinge cererea*, după ce m-am adresat, conform legii, forului superior, după ce, trecând două luni și neprimind răspuns scris, m-am prezentat personal la

Primăria Capitalei, după ce mi s-a spus că acest for confirmă decizia ‘antevorbitorului’, după ce am înaintat o cerere președintelui Republicii, căci așa-i omul care are microbul călătoriilor, merge până-n pânzele albe...»
Astfel a primit tata, în 1978, ca și în celelalte dați, pașaportul.

Primăria Capitalei, după ce mi s-a spus că acest for confirmă decizia ‘antevorbitorului’, după ce am înaintat o cerere președintelui Republicii, căci așa-i omul care are microbul călătoriilor, merge până-n pânzele albe...»

Primăria Capitalei, după ce mi s-a spus că acest for confirmă decizia ‘antevorbitorului’, după ce am înaintat o cerere președintelui Republicii, căci așa-i omul care are microbul călătoriilor, merge până-n pânzele albe...»

Povestit cu dezarmanta sa cand oare și o singulară pasiune enciclopedică pentru arta și viața cetății umane, acest mirabil periplu îi va marca, de fapt, destinul. În acea călătorie a reușit să transmită Europei Libere o scrisoare despre o crimă neștiută a lui Nicolae Ceaușescu: sistarea lucrărilor

de consolidare a blocurilor din capitală avariate de cutremurul din 1977, toate resursele, umane și financiare, urmând să fie folosite pentru viitoarea Casă a Poporului. Scrisoarea a atras furia dictatorului și a Securității și lațul avea să se strângă în jurul tatei în decembrie 1984. A urmat deznodământul cunoscut. Ce rămâne? Deocamdată, un vid de justiție. Și lumea lui de pasiuni fără hotar, din care putem «vedea», în aceste pagini, o frântură.” (Andrei Ursu)

GHEORGHEURSU (1926-1985), inginer constructor, scriitor și disident român. Din 1950 a lucrat la Institutul de proiectări în construcții ISLGC. În 1944 a debutat în literatură în cotidianul „Ecol”, în pagina literară realizată de Miron Radu Paraschivescu, Virgil Ierunca și Ion Caraion. În 1971, Editura Litera i-a publicat volumul de versuri *Mereu doi*, cu un cuvânt înainte semnat de Nina Cassian. În perioada 1969-1982 a făcut mai multe excursii în Occident, în timpul cărora a intrat în legătură cu disidenți români,

printre care Monica Lovinescu și Virgil Ierunca. În toți acești ani a devenit un critic vocal al abuzurilor regimului comunist, inclusiv prin scrisori care au fost citite la postul de radio Europa Liberă. Pe 21 septembrie 1985 a fost arestat pe motiv că ar fi deținut valută. De fapt, a continuat să fie anchetat violent de Securitate pentru „intensă activitate de propagandă dușmănoasă prin acțiuni directe sau prin intermediul unor oficine de propagandă reacționară din străinătate”.

Pentru că a refuzat să se dezică de criticile aduse lui Nicolae Ceaușescu în scrisorile respective și să-și trădeze prietenii, pe 17 noiembrie 1985 a fost ucis, prin tortură, de doi anchetatori din Direcția a VI-a Cercetări Penale a Securității. Jurnalul intim care a stat la baza anchetei și pe care plănuia să-l prelucreze literar și ulterior să-l publice a fost confiscat și distrus de anchetatori împreună cu alte manuscrise (jurnalul cuprindea 61 de caiete cu însemnări zilnice din perioada 1949-1984). **SDC**

SEMNAL EDITORIAL

Bogdan-Alexandru Stănescu – *Abraxas*

Abraxas: numele mistic al zeului contradictoriu ne descuie porțile palatului de oglinzi deformante al realității iluzorii în care trăiește Michi Lucescu. Izolat de oameni și de viață într-o odăiță sărăcăcioasă închiriată în podul unei case vechi, acesta se lasă purtat de fluxul memoriei pe holurile unui bloc cu rădăcini în copilăria sa. Palierile îmbrăcate în gresie și faianță verde, ca o piscină interioară, conturează treptat imaginea unei ciudate Case cu Lei în care a locuit cândva împreună cu Prințesa Ralu, mama lui teatrală și strivitoare ca o forță a naturii.

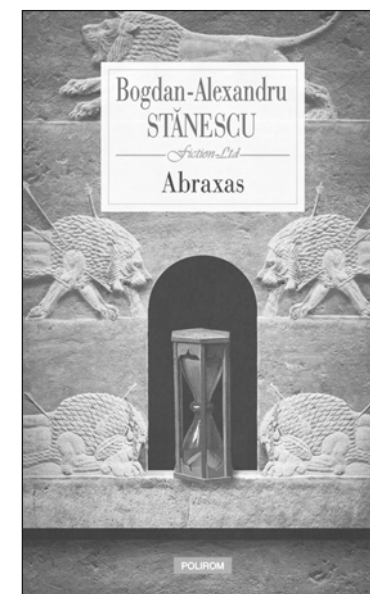
Din această casă vie, străjuită de doi lei de piatră și lipită de cimitirul evreiesc, vedem Bucureștiul cenușiu al ultimului deceniu

comunist și pe cel pestriț din anii de după Revoluție. În rătăcirile sale prin blocul amintirilor, Michi deschide pe rând ușile celor 11 apartamente și pătrunde în câte un vechi cinematograf bucureștean, devenind concomitent spectator și protagonist al unui film al ratării și (auto)distrugerii. Episoadele acestui film, în care își joacă propriul rol sau poartă măștile altora, se derulează în puncte diferite din timp și spațiu, de la evul întunecat al cruciadei lui Frederic Barbarossa până la un viitor postapocaliptic înghițit de ape, trecând prin Viena lui Iacov Levi Moreno, Parisul lui Ilarie Voronca și New Yorkul lui Delmore Schwartz. Dar din toate aceste reflexii, unele senine, altele neguroase, se compune sufletul

personajului, al Omului. Căci Abraxas este deopotrivă lumină și întuneric, este viață și moarte simultan, este dragostea și uciderea ei. Este lumea întregă.

BOGDAN-ALEXANDRU STĂNESCU (n. 1979) este scriitor, eseist, traducător, editor, doctor în filologie. A debutat cu cronică literară în revista „Lucaefărul” (1999), a fost inclus cu proză scurtă în majoritatea antologiilor „Prima mea...” (ART) și a publicat împreună cu Vasile Ernu volumul *Ceea ce ne desparte. Epistolarul de la Hanul lui Manuc* (Polirom, 2010). A mai publicat: *Apoi, după bătaie, ne-am tras sufletul* (poeme, Cartea Românească, 2012, nominalizat la premiile revistei „Observator cultural”

și Radio România Cultural), *Enter Ghost. Scrisori imaginare către Osip Mandelștam* (eseu, ART, 2013), *anaBASis* (poezie, Cartea Românească, 2014, nominalizat la premiile Radio România Cultural), *Copilăria lui Kaspar Hauser* (roman, Polirom, 2017, 2021, Premiul pentru proză în cadrul Premiilor „Nepotu’ lui Thoreau”, Premiul pentru proză al revistei „Ateneu”, Premiul Radio România Cultural, Premiul Festivalului primului roman de la Chambéry, Franța, nominalizat pe lista scurtă a Premiului European pentru Literatură, tradus în franceză, croată, maghiară, bulgară și macedoneană), *Caragiale. Scrisoarea pierdută* (roman biografic, Polirom, 2019) și *Adorabilii etrusci* (poeme, Charmides,

2021). A tradus din Alberto Manguel, James Joyce, Tennessee Williams, William Faulkner, Sandra Newman, Edward Hirsch, Paul Auster, Daniel Mendelsohn, Louise Glück și Philip Roth. **SDC**

Salvator Mundi: povestea unui mister artistic

Un nou documentar, *The Lost Leonardo*, realizat de danezul Andreas Koefoed, merge pe urmele celui mai scump tablou din lume, *Salvator Mundi*, pictat poate de Leonardo da Vinci, și care a fost vândut în 2017 pentru uluitoarea sumă de 450 de milioane de dolari.

În acest documentar cu alură de thriller, Koefoed încearcă să retraseze istoria acestui tablou, considerat dispărut încă din secolul al XVII-lea și care a reapărut, în mod neașteptat, la o vânzare la licitație la New Orleans, în 2005. Atunci, el a fost cumpărat pentru suma de 1.175 de dolari de către

un negustor de artă din New York și a fost restaurat de o expertă americană, convinsă că este pictat de către Leonardo Da Vinci.

Salvator Mundi a fost revândut apoi de încă două ori, de fiecare dată pentru o sumă crescândă, până la mediatizata lui achiziție pentru care s-a plătit o avere în 2017. Cumpărătorul ar fi prințul saudit Mohammed ben Salman, lucru care nu a fost confirmat niciodată oficial.

Însă această operă de artă, declarată de casa de licitații drept „dublura masculină a *Mona Lisei*”, este un obiect foarte controversat. A devenit „un soi de trofeu mondial

utilizat în scopuri speculative și, probabil, politice”, spune regizorul danez, în vreme ce criticul de artă american Jerry Salz este convins că *Salvator Mundi* este „un jaf ca oricare altul” și „o minciună revelatoare pentru epoca pe care o trăim”.

În documentar, Dianne Modestini, care a lucrat la restaurarea tabloului, este convinsă că este un tablou veritabil al lui Leonardo, verdict confirmat apoi de un grup de experți reunit la Londra în 2008, grup care, totuși, nu a autentificat oficial această lucrare. Multe dintre marile muzee ale lumii, scrie „Le Figaro”, refuză să expună tabloul din motiv că este „prea suspect”. Muzeul Luvru a vrut să îl expună în cadrul expoziției ce

comemora 500 de ani de la moartea lui Leonardo, însă vizitatorii au putut vedea doar o palidă copie, totul „pe fundalul unei polemici stârnite de o expertiză a celebrului muzeu care îi atesta autenticitatea”. Luvrul refuză și astăzi să confirme sau să dezmințe rezultatele oficiale ale acestei expertize.

„Povestea lui *Salvator Mundi*”, spune Andreas Koefoed, „este ca și cum ai privi printr-o prismă pentru a înțelege mai bine mecanismele acestei lumi, întrezărind universuri secrete la care, în mod obișnuit, nu avem acces. Este și o oglindă a noastră, care arată cum suntem gata să credem o minciună cu religiozitate”. **SDC**

LUCIAN AMARII (JUP)

SUPLIMENTUL LUI JUP

So long, Space Cowboy!

Unul dintre cei mai importanți autori de benzi desenate din lume, desenatorul francez Jean-Claude Mézières, a încetat din viață la 83 de ani. Într-o carieră lungă de peste șase decenii, Mézières, spre deosebire de majoritatea colegilor lui de breaslă, a fost autorul unei unice benzi desenate, seria *Valerian și Laureline*, una dintre capodoperele SF-ului, pe care a desenat-o de-a lungul a peste 20 de albume.

Mézières, născut în 1938, l-a cunoscut pe celălalt părinte al lui *Valerian*, scenaristul și scriitorul Pierre Christin, încă din copilărie, în 1944, și l-a regăsit la începutul anilor '60 în Statele Unite, unde scenaristul devenise profesor, iar tânărul desenator se apucase de meseria de cowboy.

Reînnoind ceea ce avea să se dovedească o longevivă prietenie, cei doi au revenit în Franța unde au creat, spre finalul decadei, seria SF dedicată agentului spațio-temporal *Valerian* și fascinantei sale companioane *Laureline*, serie care avea să aibă nu numai un uriaș și îndelungat succes, ci și un

redutabil impact asupra a ceea ce înseamnă SF-ul vizual, mai ales în cinema, unde influența imaginației și a artei lui Mézières (ca și cea a prietenilor și confrăților săi Moebius sau Druillet) este greu de ignorat. Fan al albumelor cu *Valerian*, cineastul Luc Besson s-a lăsat întâi inspirat de ele pentru filmul *Al 5-lea element*, la care au lucrat și Mézières și Moebius, ca, până la urmă, să încerce (fără succes), chiar o adaptare cinematografică în *Valerian and the City of a Thousand Planets* (2017).

Într-un interviu recent, desenatorul îi sfătuia pe autorii debutanți: „Nu e de ajuns să desenezi. Contează să știi să spui o poveste, cum să o decupezi... Este ca un montaj de film, o savantă dozare de planuri, de cadre, este și eclairaj, și narațiune grafică. Desenul este important, desigur, dar, ca să-l stăpânești, ai nevoie de o viață întreagă. Și, mai presus de orice, trebuie să muncești enorm”.

Anul trecut, Mézières s-a retras oficial din activitate odată cu publicarea albumului *L'Art de Mézières*, susținând că „la vârsta mea este mai bine să deschizi ușa și să te retragi în liniște”. **SDC**

PE SCURT

CE MAI DISTRUGE DISNEY

Porniți pe drumul (foarte lucrativ financiar, pare-se) al adaptării vechilor lor succes animate sub forma filmelor *live-action*, cei de la studiourile Disney vor acum să adapteze *Pisicile aristocrate* ca film cu actori și pisici digitale. *The Aristocats*, realizat de Wolfgang Reitherman în 1970, este cel de al 20-lea film de animație Disney. Primit cu răceală în epocă, a fost recunoscut ulterior drept o altă capodoperă a desenelor animate. Deși a scăpat cândva de o continuare pentru TV, acum *Pisicile aristocrate* va fi refăcut de Disney (atenție!), „modernizat pentru a corespunde mai bine standardele actuale”, ceea ce publicul cam are idee ce înseamnă. Disney face de mult, cu succes financiar, adaptări ale desenelor sale animate clasice, cum ar fi recentele *Frumoasa și Bestia*, *Dumbo*, *Mulan* sau *Alladin*. Viitorul film din această suită va fi un *Pinocchio*, realizat de Robert Zemeckis, anul acesta, urmat apoi de *Bambi*, *Mica sirenă* și *Peter Pan & Wendy*. Adaptarea filmului *Albă ca zăpada*, și ea prevăzută pentru viitorul apropiat, a însemnat și o confruntare publică zilele acestea cu actorul Peter Dinklage, care i-a criticat aspru pe cei de la Disney pentru reprezentarea persoanelor cu nanism. Din ce se știe, în noul *Albă ca zăpada*, toate personajele de talie mică nu vor fi chiar pitici, ci „creaturi magice”.

ȘANTAJ LA SPOTIFY

Săptămâna trecută, cunoscutul muzician canadian Neil Young (foto jos) a cerut public platformei Spotify să retragă toate podcasturile comentatorului Joe Rogan (care are contract exclusiv cu platforma de streaming), pe care Young l-a acuzat că promovează „dezinformări, teorii ale conspirației și minciuni legate de COVID și vaccinuri”. În caz contrar, Young a amenințat cu retragerea lui de pe platformă. Confrunțați cu acest șantaj, cei de la Spotify și-au zis că, totuși, Rogan este cel mai popular podcaster american, cu o audiență ce o depășește din plin pe cea a marilor posturilor TV de știri și, prin urmare, au anunțat public că „regretă decizia lui Neil Young de a se retrage”. Imediat, alte două platforme de streaming, Apple Music și Tidal, au început să îl curteze pe Young.

CHINA CONTRA KEANU

Naționaliștii chinezi sunt foc și pară pe Keanu Reeves și amenință să boicoteze al patrulea film din seria *Matrix*, după ce actorul a participat la un concert care militează pentru independența Tibetului. Tibetul, ocupat după Al Doilea Război Mondial, este un subiect extrem de sensibil în China, dar multe vedete americane nu ezită să enerveze autoritățile comuniste. Richard Gere este una dintre aceste vedete, detestat de

chinezi pentru prietenia lui cu Dalai Lama. La fel a deranjat și Selena Gomez fiindcă s-a fotografiat cu liderul spiritual tibetan, în vreme ce Brad Pitt a fost trecut pe lista neagră după ce a jucat în *Șapte ani în Tibet*.

BANDA DESENATĂ, SĂNĂTATE RECORD

Un studiu recent arată că anul trecut, în Franța, vânzările de benzi desenate au explodat, cu o creștere de 60 la sută față de 2020, marcând și o creștere a numărului de cititori. 60 la sută dintre aceste vânzări o reprezintă manga, BD-ul japonez, mai ieftin și foarte în vogă. Cu toate acestea, campionul incontestabil al librăriilor franceze a fost ultimul album *Astérix*, vândut într-un ritm de 21.500 de exemplare pe zi, cu un total de 1.547.576 de exemplare. În ce privește cărțile tradiționale, cel mai vândut autor este Guillaume Musso, în fruntea clasamentului pentru al 11 an consecutiv, cu 1,27 milioane de cărți vândute, urmat de Virginie Grimaldi (877.000 de exemplare) și Franck Thilliez (750.000 de exemplare).

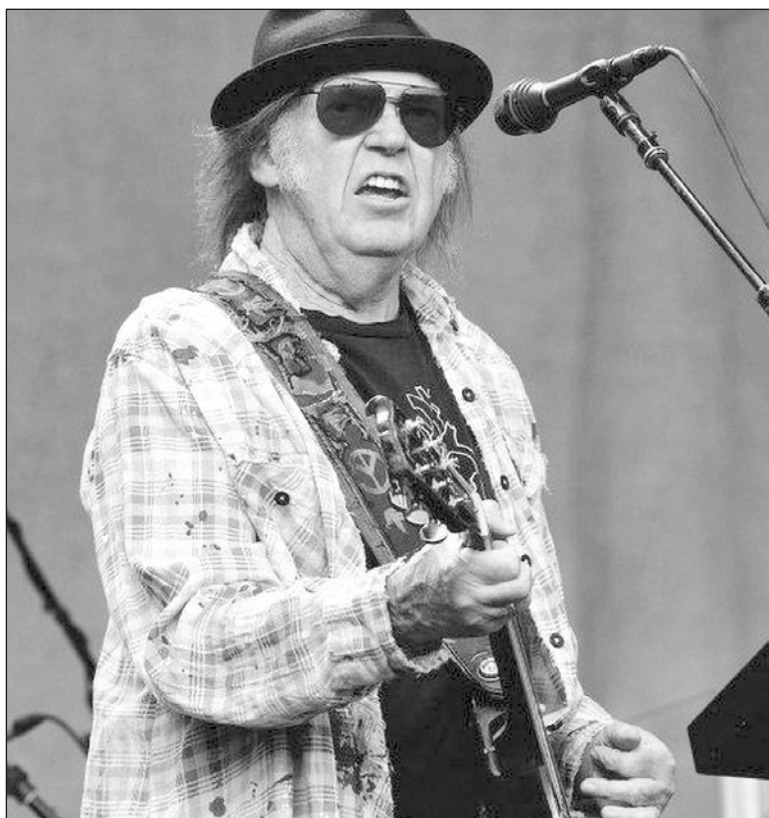
DE LA FILM LA CARTE

Michael Mann, regizor celebru pentru thrillerurile lui, de la *Manhunter*

la *Collateral*, scrie în colaborare un roman care va fi, concomitent, prequel și continuare a filmului său clasic *Heat*, din 1995, în care s-au întâlnit pentru prima oară pe marile ecrane Robert De Niro și Al Pacino. Cartea, numită *Heat 2*, va fi lansată în august anul acesta. *Heat* este bazat pe o poveste adevărată în care a fost implicat un detectiv de poliție din Chicago, Chuck

Adamson, al cărui partener real a fost un anume ofițer Dennis Farina, care în anii '80 s-a transformat din polițist în actor celebru, cunoscut din seriale ca *Lege și ordine* sau filme precum *Snatch*. **SDC**

Pagini realizate de
DRAGOȘ COJOCARU

Suplimentul DE CULTURĂ

Marcă înregistrată – Editura Polirom și „Ziarul de Iași”. Proiect realizat de Editura Polirom în colaborare cu „Ziarul de Iași”. Se distribuie gratuit împreună cu „Ziarul de Iași”.

Adresă: Iași, B-dul Carol I, nr. 4, etaj 4,
CP 266, tel. 0232/214.100, 0232/214111,
fax 0232/214111

Redactor-șef: George Onofrei

Redactor-șef adjuncț: Radu Cucuteanu

DTP: Adina Arnăutu

Rubrici permanente: Bobi (Fără Zahăr),
Dragoș Cojocaru, Andrei Crăciun, Florin
Ghețau, Cătălin Pavel, Radu Pavel Gheo

Carte: Mihaela Pascu-Oglindă,
Marius Miheț, Cristian Teodorescu,
Alina Purcaru, Cătălin Constantinescu,
Ioan-Alexandru Tofan, Dana Pirvan

Muzică: Dumitru Ungureanu,
Cătălin Sava

Teatru: Oltița Cîntec

Caricatură: Lucian Amarii (Jup)

Grafică: Ion Barbu

Actualitate: Nona Rapotan,
Constantin Piștea

Publicitate: tel. 0232/252294

Distribuție: Mihai Sirbu
tel. 0232/271335.

Abonamente: tel. 0232/214100

Tarife de abonament: 45 lei pentru 3 luni;
91 lei pentru 6 luni; 182 lei pentru 12 luni.
Prețurile includ și tarifele poștale.

Chinese Fight Club și cenzura lui Chuck Palahniuk

Dacă „prima regulă a Fight Club este să nu vorbești despre Fight Club”, China a inventat altă regulă: autoritățile câștigă la final.

DRAGOȘ COJOCARU

Știrea lansării pe platforma de streaming chinezească Tencent a celebrului film din 1999 al lui David Fincher, bazat pe cartea la fel de celebră a lui Chuck Palahniuk, a făcut înconjurul planetei dintr-un motiv foarte simplu: în China, filmul lui Fincher are un alt final decât cel pe care îl știe toată lumea.

Filmul lui David Fincher, cu Brad Pitt și Edward Norton în rolurile principale, se termina cu un șir de uriașe explozii, în ton cu ideea anarhistă a peliculei. În China însă, anarhiștii nu sunt permiși de cenzura oficială, prin urmare, în această versiune a lui *Fight Club*, poliția reușește să dezamorseze bombele la timp, dând peste cap planul terorist al personajului interpretat de Edward Norton. Întreaga scenă este aici

înlocuită de un ecran negru însoțit de mesajul: „poliția și-a dat seama imediat de plan și a arestat toți criminalii, împiedicând explozia bombelor”.

Evident, toată lumea – începând cu publicul chinez – a denunțat acest act de cenzură soldat cu mutilarea unei opere cinematografice. Spre surprinderea tuturor, a existat și un personaj care a aplaudat, destul de ironic, „fapta de armă” a cenzorilor chinezi: Chuck Palahniuk, autorul cărții pe care se bazează filmul lui Fincher. „Ați văzut chestia asta? E *SUPER wonderful!* Toată lumea primește un happy-end în China!”,

a postat scriitorul pe o rețea socială. „Tyler și banda lui au fost arestați. A fost judecat și trimis la azilul de nebuni. Uluitor. Justiția câștigă întotdeauna. Nimic nu explodează niciodată. Fini.”

Dar scriitorul american nu este nici fan al cenzurii chinezești, nici supărat pe ceea ce s-a întâmplat. Într-un interviu acordat TMZ, Palahniuk și-a explicat poziția, subliniind că finalul „chinezes” de la *Fight Club* este, de fapt, asemănător celui din cartea sa. În roman, bomba nu funcționează, iar personajul jucat în film de Norton își trage un glonț în cap și se trezește într-un spital de boli

mentale, convins fiind că a ajuns în ceruri.

„Ironia este că felul în care chinezii au schimbat finalul filmului l-au făcut să fie mult mai aliniat celui din carte, câtă vreme Fincher a preferat un final mult mai spectaculos vizual”, spune Chuck Palahniuk. „Deci, într-un anume fel, chinezii au adus filmul din nou la carte.”

Palahniuk subliniază că ceea ce s-a întâmplat în China nu este ceva nou pentru el. „De fapt”, spune autorul, „ce găsesc cu adevărat interesant este că romanele mele sunt interzise în multe locuri din Statele Unite. De exemplu, sistemul

penitenciar din Texas nu vrea romanele mele în bibliotecile lor. La fel, o mulțime de școli publice și cele mai multe școli private. Însă asta e o mare problemă doar atunci când chinezii schimbă finalul unui film?”.

Chuck Palahniuk susține că este deja obișnuit ca opera lui să fie alterată de „forțe exterioare”: „Mă confrunt cu interzicerea cărților de multă vreme. De exemplu, mulți dintre editorii mei străini au modificat *Fight Club* în așa fel încât finalul cărții să semene cu cel din film. Deci mă confrunt cu astfel de alterări de mai bine de 25 de ani”.

Romanul *Fight Club* apare deseori pe lista celor mai cenzurate cărți, alături de opere precum *Metamorfoza* lui Kafka, *Ulysses* de James Joyce, *Ferma animalelor* de George Orwell, *Lolita* lui Nabokov, *Versetele satanice* al lui Salman Rushdie sau *Abator 5*, de Kurt Vonnegut. Dar, în ciuda violenței din text și a filosofiei anarhiste, cartea lui Palahniuk este, de obicei, tolerată. Nu și în China însă, unde, în 1999, a fost interzisă pe motiv că în carte există instrucțiuni detaliate pentru a face bombe. **SDC**

Beton făcut la mână

Marile magazine cu materiale pentru construcții și bricolaj sunt mallurile bărbăților.

Aș fi în stare să petrec ore în șir printre rafturile cu șuruburi sau cele cu scule electrice de mână, lăsându-mi imaginația să zburde, făcându-mi tot felul de scenarii fictive în care construiesc în curte o copie la scară redusă a Turnului Eiffel, sub care montez un hamac

împletit de mine din sforile de la raionul de sfori.

Atunci când timpul nu-mi permite să visez, ci mă presează să termin o lucrare de rutină, din aia care nu lasă loc imaginației, prefer să dau fuga la un depozit din vecinătatea casei. Asta am făcut atunci când am realizat că nu-mi ajunge cimentul pentru placa de beton de lângă magazie. Din ochi, cam trei saci părea că ar împlini ctitoria. În curtea depozitului am găsit aceeași doi băieți pe care îi știu de ani de zile, cu salopetele devenite aproape rigide din cauza prafului de ciment, ipsos și adezivi. Și pe doamna gestionar, cu

unghiile mereu lungi, gata ori-când să străpungă tastatura casei de marcat. Noutatea era dată de anunțul scris pe tablă de deasupra intrării în ghereta modulară: *Stimați clienți, această unitate practică discount negativ.*

Doamna mi-a spus că această idee de marketing aparține băieților și că a apărut din necesitatea protejării integrității lor fizice. Evident că am întrebat în ce anume constă discountul negativ și mi s-a răspuns că prețul produselor crește odată cu cantitatea cumpărată. Spre exemplu, un sac de ciment costă 28 de lei, al doilea sac costă la fel, dar doi saci costă

70. Al treilea sac de ciment costă 28 de lei, dar trei saci costă 110. Recunosc că nu am prins firul logic, dar nici marketingul nu e croit pe logică, ci mai degrabă pe comportamente de consum și decizii subiective ale clientului țintă. Nu puteam pleca fără ciment, așa că doamna a torturat de două ori tasta unu, o dată tasta zero și aproape că a găurit tasta verde, cea care cu un geamăt de plastic a declanșat printarea bonului.

Am prezentat băieților documentul de plată și unul dintre ei, probabil cel al cărui rând era să se spetească, a început să meargă schiopătat și adus de șale, de parcă tocmai căzuse de pe o casă. Primul sac l-a adus pe muștește. La al doilea a punctat fiecare pas cu

BOBI

VOI N-ATI ÎNTREBAT, FĂRĂ ZAHĂR VĂ RĂSPUNDE

câte un icnet de hernie de disc în stadiu acut, iar la sacul al treilea am vrut să chem o ambulanță, fiindcă părea că omului îi săriseră ambele coluri femurale. Apoi, minune. S-a îndreptat, și-a pocnit degetele și și-a aprins, zâmbitor, o țigară. Iar eu vă jur că am plecat mulțumit, cu sentimentul că de banii ăștia cineva chiar s-a spetit. **SDC**

ISSN 1584-8272

